

Амаль дзесяць гадоў брэсцкія лялечнікі туліліся на ўскрайку горада ў памяшканні былога кіна-тэатра, пакуль у цэнтры ішло грандыёзнае будаўніцтва — узводзіўся гмах тэатра лялек. Я добра памятаю стары дамок, які таксама не быў ідэальным, бо калісьці калектыў прыстасаваў пад свае патрэбы жылы будынак. Тады тэатр не мог пахваліцца прасторным фаям, не было дзе захоўваць дэкарацыі, не ставала нават элементарных кішэняў сцэны. Архітэктар Валерыя Кескевіч пакінуў ад былога толькі адну сцяну, упісаўшы яе ў маштабны праект. У 2012 годзе каля гэтых рэшткаў узнік катлан пад фундамент доўгачаканай мары. Далей усё, як на арэлях: праект то ўзрастаў фасадамі, то застываў на неакрэслены час з-за недахопу фінансавання. Нарэшце ўсе хваляванні ў мінулым: артысты і тэатральныя службы пачалі абжываць доўгачаканы дом. Новы тэатр лялек павінен стаць сапраўды сямейным культурным цэнтрам Брэста.

Настасся ПАНКРАТАВА,
Мінск — Брэст — Мінск /
Фота Ганны ШАРКО

Арыгінальны фасад ад архітэктара Валерыя Кескевіча.

Казачны дом для брэсцкай лялькі

Без раздзяляльнай заслоны з вялікай глядзельнай залы можна бачыць малую.

Парадную лесвіцу ўжо абжываюць будучыя глядачы.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Соцыум

МЕНТАЛЬНЫ ЧЫННІК АКАДЭМІІ

У Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў лета — гарачая пара, незалежна ад надвор'я. Як, дарэчы, і ў іншых ВНУ. Лета — абарона дыпламаў і ўступныя іспыты. Як яно было ў БДАМ, распавядае рэктар Міхаіл Баразна.

ст. 4

Тэма

"КУПАЛА"

25 белых камізэлек і 50 "матылькоў" для прэм'еры "Паўлінкі": пяць цікавостак нацыянальнага праекта кінастудыі "Беларусьфільм" пра народнага паэта Беларусі.

ст. 7

Фрыстайл

РУСЯ: "Я ЗРАЗУМЕЛА, ЧАГО ХАЧУ АД ЖЫЦЦЯ"

Вакалістка гурта Shuma ў эксклюзіўным інтэрв'ю "К" — пра новы альбом, беларускую электронную музыку, дызайн голасу і пачатак новага жыцця.

ст. 13

Прэзідэнт наведаў Цэнтр культуры

21 жніўня, падчас наведвання Іўеўскага раёна, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка пабываў і ў мясцовым Цэнтры культуры і волынага часу. Пабываў і, як распавядае “К” дырэктар установы Святлана Ракецька, быў прыемна здзіўлены.

Фота Мікалая ПЯТРОВА. БЕЛТА

Сустрэча з Аляксандрам Лукашэнкам у Іўеўскім Цэнтры культуры.

Яўген РАГІН

“У нас ёсць усё для нармальнай творчай працы, — дала Святлана Аляксандраўна. — На першым паверсе знаходзіцца глядзельная зала на 300 месцаў, рабочыя кабінеты, цэнтр традыцыйнай культуры і рамястваў, на другім — танцавальная зала, памшканне народнага тэатра і пакой для працы”.

Усе кантрольныя паказчыкі ўстанова выконвае, мае ў сваёй структуры адзінаццаць сельскіх аддзелаў (СДК і СК). Кожны аграпрадукцыйны прадукт і ачышчаны свабодна брэндавае мерапрыемства. “К” пісала пра Мярскую Залатую рыбку і Грыбную феерыю ў Юрацкіхках. Спіс адмысловых акцый можна доўжыць і доўжыць. А метадыкай сілку-

юць сельскіх калег супрацоўнікі Іўеўскага Цэнтры культуры і волынага часу.

Кіраўніку дзяржавы спадабалася і матэрыяльная база. У 2002 годзе праведзена карэнная рэканструкцыя ЦКіД. А летась, напярэдадні абласных будзёнак, з абласнога бюджэту былі выдаткаваны сродкі на бягучае абнаўленне Цэнтры культуры. Тады адрамантавалі праектар, танцавальную залу, калідоры, механіку сцэны. Набыта было і светлавое абсталяванне.

Аляксандр Лукашэнка паглядзеў сцэну са

спектакля мясцовага тэатральнага калектыву, выступленне народнага ансамбля “Чабарок”, пацікавіўся дзейнасцю рамеснікаў, пагаварыў з

работнікамі культуры, выказаў упэўненасць, што духоўнае і матэрыяльнае ў лўі будзе па-гаспадарску захавана і надалей.

Праекты

Нясвіж — Кедайняй

Вядучы спецыяліст па міжнародных адносінах Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Нясвіж” Віталь Бядрыцкі распавёў “К”, што па выніках першага конкурсу праектных прапаноў Праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва Латвія — Літва — Беларусь у рамках Еўрапейскага інструмента суседства на 2014 — 2020 гады грант атрымаў літоўска-беларускі праект пад назвай “Захаванне спадчыны князёў Радзівілаў і яе адаптацыя для турызму ў гарадах Кедайняй і Нясвіж”.

Яўген РАГІН

Інакш кажучы, аб’екты спадчыны павінны прыцягваць да сябе гарантанаваную турыстычную плынь. Дынаміка гэтага не можа не паўплываць на эканоміку абодвух рэгіёнаў, аб’яднаных гісторыяй роду Радзівілаў.

Віталь Бядрыцкі перакананы, што супрацоўніцтва Краявога музея ў горадзе Кедайняй і Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка ў горадзе Нясвіж можа разглядацца як стварэнне турыстычнага кластара культурных каштоўнасцяў. І менавіта такія ўзаемавыгадныя творчыя стасункі будуць спрыяць гістарычным даследаванням, наладжанню навуковых канферэнцый, абмену выставамі, распрацоўцы новых турыстычных маршрутаў...

Бюджэт сумеснага праекта, паведаннае вядучы спецыяліст па міжнародных адносінах музея-запаведніка, — больш за 700 тысяч еўра. 63 тысячы з іх выдаткаваны па гранце для “Нясвіжа”. Грошы пачалі паступаць тры месяцы таму. Яны, па словах Віталія Бядрыцкага, выкарыстоўваюцца цяпер на арганізацыю і правядзенне фесту “Радзівіліяда” і набыццё спецыяльных вітрын.

Выставы

“Містэр Не”

У Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь працуе выстава, прымеркаваная да 110-годдзя з дня нараджэння савецкага дыпламата, дзяржаўнага дзеяча, ураджэнца Беларусі Андрэя Грамыкі.

Яўген РАГІН

Андрэй Андрэевіч нарадзіўся ў вёсцы Старыя Грамыкі Гомельскага павета Магілёўскай губерні. Цяпер гэта — Веткаўскі раён Гомельскай вобласці. У 1980-х, калі я працаваў у Веткаўскай газеце, Старыя Грамыкі налічвалі некалькі напаяўзбурных хат. Усё, што было звязана з Андрэем Грамыкам, месцілася ў маленькім музейчыку Новых Грамыкі, якія на сёння называюцца проста Грамыкі. Дык вось, мне пашчасціла гаварыцца са сваякімі знакамітага земляка. Падаецца, цётка Андрэя Андрэевіча са смехам згадвала, што быў ён у дзяцінстве кепскім пастушком: цягаў за сабой стос кніг,

якімі зачытваўся, а каровы ў канюшыну прарываліся. Але толькі такім чынам хлопчык здолеў вывучыць некалькі замежных моў.

А ў Старабарысаве мне паказвалі падмурак сельгастэхнікума (побач месціцца калісцы дамок Напалеона), дзе вучыўся Андрэй Грамыка. Адукацыю ён атрымаў грунтоўна: Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт народнай гаспадаркі, потым — аспірантура Акадэміі навук БССР. Пасля пераезду ў Маскву запрашаны на працу ў Народны камісарыят замежных спраў СССР. У якасці міністра замежных спраў і дыпламата займаў у свеце высокі аўтарытэт, а за жорсткі стыль вядзення перамоваў заходнія калегі называлі Грамыку “Містэрм Не”. Мая школа ў Ветцы і адна з галоўных вуліц раёнцэнтра носяць імя Андрэя Грамыкі.

На выставе экспануюцца фотадакументы, копіі ўказаў, дамоваў і пастановаў. Шмат экспанатаў, звязаных з асабістым жыццём знакамітага савецкага дыпламата.

Лаўрэаты “Трыенале...”

Журы, у складзе якога прадстаўнікі кіраўніцтва Беларускага саюза мастакоў, музейнай супольнасці, выкладчыкаў складу вышэйшых навучальных устаноў культуры і мастацтва, мастацтвазнаўцы і мастацкія крытыкі, прадстаўнікі СМІ, вызначыла аўтараў лепшых твораў Трыенале. У намінацыях па два лаўрэаты паводле ўзростаў груп. Першая — маладзейшыя, другая — старэйшыя.

Намінацыя “Жывапіс”: Алена Вяртак (1 група, БДАМ), Крысціна Мельнік (2 група, БДАМ).

Намінацыя “Графіка”: Марыя Кошалева (2 група, БДАМ), у першай групе лаўрэата няма.

Намінацыя “Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва”: Вікторыя Тарасевіч (1 група, БДУКіМ), Наталля Шкраба (2 група, БДАМ).

Намінацыя “Манументальна-дэкаратыўнае мастацтва”: Алена Плотнікава (1 група, БДАМ), у другой групе лаўрэата няма.

Намінацыя “Скульптура”: Дар’я Рыбалка (1 група, БДАМ), Антон Нічыпарук (2 група, БДАМ).

Намінацыя “Навацыя”: Цэпра (соеуданім) (Гомельскі дзяржаўны мастацкі каледж).

Намінацыя “Глядацкая сімпатыя”: Дар’я Даўгадзіліна (1 група, БДАМ), Алеся Скарабегата (2 група, БДАМ).

Музейны крэатыў

Частуйцеся!

Сёння, 24 жніўня, Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа разам з грамадскім аб’яднаннем “Беларускія пчальары” запрашае на фольклорнае свята “Мядовы Спас на Акадэмічнай, 5”. І нічога няма здзіўна ў такім падданні музейшчыкаў і прамыславікоў. Згадайце “Новую зямлю” Песняра, а дакладней — раздзел “Падгляд пчол”, і вы пераканаетесь, што Якуб Колас — вялікі знаўца і старадаўняй пчальарскай справы. Так што ўрачыстасці з нагоды Мядовага Спасу сталі ў Доме Коласа — традыцыйнымі. У гэты дзень фразеалагізм “тут мёдам намазана” пераўтвараецца амаль у рэальны факт.

Мемарыяльная сядзіба музея запрашае на культурна-забаўляльную праграму, дзе можна будзе пачаставацца і мёдам, і іншымі прадуктамі пчальарства. “Беларускія пчальары” папулярныя ў сучасныя метады вядзення “мядовай” справы, выхоўваюць экалагічную культуру.

У праграме мерапрыемстваў — прэзентацыя кнігі пра пчол і пчальарства, часопіса “Беларускі пчальяр”, а таксама — навінак айчынай касметычнай вытворчасці з выкарыстаннем прадуктаў пчальарства. Запланавана праца выставы “Вулей XXI стагоддзя”. Можна будзе прагуляцца па сцяжынцы здароўя і актыўнага даўгалецця і атрымаць парады па правільным харчаванні, лячэбнай фізкультуры і асалоду ад мядовага масажу. Падрыхтавана і дзіцячая праграма.

Фінал нацыянальнага адбору на конкурс “Дзіцячае Еўрабачанне — 2019” пройдзе 20 верасня ў прамым эфіры тэлеканалаў “Беларусь 1” і “Беларусь 24” у фармаце вялікага гала-канцэрта. Пасля яго заканчэння стане вядома, хто прадставіць нашу краіну на гэтым 17-м па ліку фестывалі песні, што адбудзецца 24 лістапада ў польскім горадзе Глівіце.

Хто паедзе ў Глівіце?

Упершыню з 2014-га года “Дзіцячае Еўрабачанне” праводзіцца не ў сталіцы краіны, паколькі ў Варшаве няма адпаведнага для мерапрыемства такога маштабу месца, а вялікая арэна ў Глівіце змяшчае 17 тысяч чалавек. Мінулагадні конкурс з рэкорднай колькасцю краін-удзельніц — 20, сярод якіх былі дзве краіны-дэбютанты Уэльс і Казахстан, гасцяўца ў сталіцы Беларусі Мінску, пераможцай на ім стала Раксана Венгел з Польшчы.

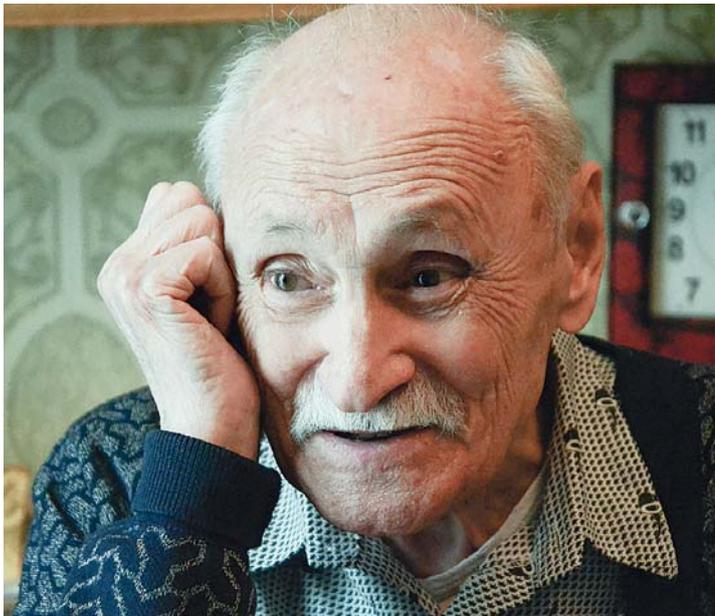
А на гэтым тыдні вызначыліся удзельнікі беларускага нацыянальнага фіналу. Жывое праслухоўванне 38-мі прэзентацый адбылося ў самай вялікай тэлевізійнай студыі Белтэлерадыёкампаніі, адзінага ў нашай краіне члена Еўрапейскага вяшчальнага саюза. У складзе журы былі прызначаны музыканты, прадзюсары і кампазітары, а таксама маладыя артысты Аляксандр Міненок і Лідзя Заблоцкая, што ў свой час прадстаўлялі Беларусь на “Дзіцячым Еўрабачанні”.

У наступны тур конкурсу прайшлі восем салістаў, трыя і квартэт. Яны прадставяць песні на рускай, беларускай і англійскай мовах. Адметна, што ў беларускім нацыянальным адборы мы сёлета пачнем толькі дзевяць галасы.

На сцэну фіналу нацыянальнага адбору да “Дзіцячага Еўрабачання — 2019” выйдучы: Елізавета Міснікава, Анастасія Жабко, Марыя Жыліна, Ксенія Галецкая, Група Monkey Tops, Сафія Храловіч, Сафія Рустамава, група “Зефір”, Арына Печерава, Марыя Ермакова.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДА ДАСЯГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэдакцыйнае пасяленне: № 637, выдадана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактар аддзелаў**: Надзея БУЧНЭВІЧ, Яўген РАГІН; **агалоўнікі** раздзялі: Дар’я АМІЛЬКОВІЧ, Надзея КУДРЭЙКА, Нэстас ПАНКРАТАВА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНІКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕУКІ, Алег КЛІМАЎ; **фотакарэспандэнты** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭНКА. Сайт: www.kimpress.by; E-mail: kultura@tut.by; Адрас выдадчы: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч.4, кватэра павар. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Радацыйна-выдавешкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна;
Галоўны навісны дырэктар — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прайм-навіс: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Частэртны павар. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведаванняў прывітача, поўназучна імя і імя па бацьку, пачатковы адрас (адрас паштара, адрас выдчы, імя і калі выдчырачны пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэдакуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
© “Культура”, 2019. Наклад 3378. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Паліграфія ад друку 23.08.2019 у 17.00. Замова 2629.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”.
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Яго называлі “зала- тымі голасам” Бе- ларусі, нават айчынным Левітанам. І вось ён, гэты чалавек-ле- генда, чалавек-эпоха пайшоў у Нябёсы. Але непаўторны яго голас, які захаваўся на алічбаваных цяпер носьбітах, за- станецца каштоўным дыямантам у скарбні- цы беларускай куль- туры. Нашым журналістам пашчасціла чуць яго прыгожы барытон, запісаць аповед, які праявіў пэўныя этапы жыцця Ільі Львовіча Кургана. Сёння мы ўзгадалі тую сустра- чу ды рэтрансляцыю невялікую частку адказаў любімага народам дыктара і педагога.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Эпоха легендарнага дыктара

< ... >
АДЗІН З ПЕРШЫХ ВПУСКНІКОЎ

— Ілья Львовіч, вы вычлі- ліся ў нашых тэатральных легенд — у таго ж Дзмітрыя Арлова...

— Так. Паступіў у Тэ- атральна-мастацкі інстытут адразу пасля вайны, калі ён толькі ўтварыўся, — у 1945 годзе. Лічыце, адзін з пер- шых яго выпускнікоў. Педа- гагі — неверагодныя, фан- тастычныя! Гэта быў яшчэ той склад: Арлоў, Міровіч, мама мій! Бацькі і яны мя- не сфарміравалі. Ды яшчэ, вядома, сам час... Памятаю, першыя пасляваенныя дні, калі вярнуўся ў Мінск з Са- марканды, дзе мы жылі з ма- май і братамі ў эвакуацыі. Наш дом разабралі яшчэ ў самым пачатку вайны — прытулку аніякага. Куды пайсці? Куды падацца? Дзве ночы правёў на вакзале: ра- біў выгляд, што чакаю ця- гнік... Стаў на лаўцы ў скве- ры Ілья Купалаўскага тэатра. Наралзілася нават думка заначаваць у танку: Ілья Дома афіцэраў утварылася такая плошча ажно да Савецкай вуліцы, і на ёй — выстаўка нямецкіх трафейных рэчаў. Акурат на месцы нашага бы- лода дома — танк стаіць. Я і падумаў: а мо залезці ў яго? Там жа сядзець і адпаведна, спаць можна? Але пашан- цавала: сустраў нечакана на наступны дзень у Мінску свайго бацьку. Уяўляеце са- бе! Вось такшоў па вуліцы Карла Маркса — а ён мне насустраць. Жыві! Яго толь- кі-толькі дэмабілізавалі. Ко- лькі было радасці! Высветлі- лася, што за гэты час ён ужо і прашу знайшоў, і жыллё ў яго мелася. Адвёў ён мяне ў інтэрнат, усё паказаў. Спалі з ім удвух на алной койцы. Але ж гэта дом! Родны ча- лавек побач! А потым ужо сілы паступаць знайшліся. І паступіў. Вось так распачы- налася мая вучоба.

< ... >
РАДЫЁ

— А як вы пачуваліся на Беларускім радыё? Якая ат- масфера там панавала?

— Там было ўтульна, я сказаў бы. Прашавалі ціка- выя і моцныя журналісты. Не ўсе, але агульны ўзровень быў высокім. Наша дык- тарская група складалася з чалавек дзвядцят. На ра- нішнюю змену (толькі на яе, вядома ж), якая пачыналася а шостаі, прызджала за- біраць машына. Людзі кан- тактавалі паміж сабой, нават калі прашавалі ў розных ад- дзелах. Не магу паскардзіцца: было ў каго павучыцца, з кім сябраваць. Але сама пра- ца была цяжкай. Такі пры- клад прывяду. Прынёсць мне некачэ чытаць чарговыя паперчыны: да 70-годдзя Сталіна, зяецца, прамова кшталту “Сталін і армія”. На гэтай паперы стаяць усе штампі, подпісы цензара, але пачынаю чытаць, а там чорным па-белым напісана: “Сталін — прычына бяздо- льнасці савецкай арміі”. Не “бяздольнасці”, а “бяздо- льнасці”. Літару “а” прапусці- ці. Столькі подпісаў — і ніхто тую памылку не заўва- жыў. Калі я прачытаў бы, як там напісана, немаведама што адбылося б. Прашавалі вась у такім напружанні, шмат прамых эфіраў, тран- сляцый.

< ... >
СІЛА ПАДТЭКСТУ

— А ці дазвалялася савец- кім дыктарам пэўны ступень імпрэвізацыі?

— Тое, што называецца, падтэкст... Чытаеш літара ў літару, не прыкапішца, а тэкст гучыць інакш.

Памятаю, як Аркадзь Куляшоў пасля праграмы патэлефанавуў у літаратур- ную рэдакцыю і сказаў: “А я і не ведаў, што такія доб- рыя вершы склаў!” Вось ён — падтэкст, яго сіла. І мне сёння не хапае гэтага

разумення, працы з тэк- стам у некаторых сучасных журналістаў. Слушаеш іншы раз — і ўсведамляеш: чала- век усёго толькі прамаўляе тэкст, распавядае пра факт здарэння, але ж няма ніякай думкі! Не выяўлены свае ча- лавечыя адносіны да зместу.

< ... >
КУДЫ ЗНІКА ПРЫГАЖОСЦЬ МОВЫ?

— Ілья Львовіч, сёння ра- дыёжурналістыка змянілася. Раней быў дыктар, а зараз — вядучы навінаў, вядучы му- зычных праграм...

— Вось у тым і справа, што я не заўжды разумею, куды вядучы тры вядучыя. Некаторыя з іх не валода- юць спецыфікай і тонкасца- мямі вуснай мовы. І гэта, на жаль, становіцца нормай...

Культура прафесіі сы- ходзіць. У людзей знікае разуменне нормы — і яны пачынаюць той дэфект успрымаць як належнае. А дзе та я прыгажосць мовы, якая ў ёй ёсць?

— Ведаме, што рэжысёр Купалаўскага тэатра Міка- лай Пінігін запрашаў вас ста- віць маўленне ў пром’ернай “Чайцы”...

— Сапраўды, запрашалі. І я, увогуле, працаваў і там, і ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі кан- сультантам па сцэнічнай мове. І сёння існуе такая практыка: акцёры тэлефа- нуюць ды пытаюцца, як вымаўляць тое або іншае слова. У Купалаўскім, са- праўды, яшчэ застаўся пэўны ўзровень культуры маўлен- ня. Але я памятаю, разам з тым, яшчэ тых купалаўцаў — Глебаў, Платонаў. Вось гэта было дзіва дзіўнае!

А сёння бывае і такое, што я кажу маладым артыстам на рэпетыцыі: “Хлопцы, а як ваш тэатр называецца? Нацыянальны акадэмічны? Памятаеце пра тое?” Калі кажаць пра ўзровень валодання беларускай мовай,

то становіцца, вядома, не радуе. У Акадэмію мастац- тваў прыходзілі маладыя людзі, якія, нібыта, з-за мя- жы прыехалі. Мовы не ве- даюць. Некаторыя кажуць: “Нам настаўніца казала, што “як пішаша, так і гаво- рышца”. І лупяць абш што: сумесь французскага з ні- жагародскім. А, да прыкла- ду, тое ж слова “смясяся” ў нас гаворыцца зусім не так як пішаша, а “смясясья”.

< ... >
У ТЭАТРЫ

— Вы разам з Андрэем Калядой з’яўляецеся аўта- рам трохтомнай хрэстаматый па сцэнічнай мове. Прызнай- неся, напісалі яе, ужо зусім страціўшы надзею на новае пакаленне?

— Тут — іншае. Студэн- ты звычайна проста не мо- гуць знайсці матэрыял для працы. Таму я пачаўшы вар- тым напісаць гэту работу. Бо моладзь — яна ж амаль не чытае беларускія кнігі.

— А ўвогуле моладзь за- раз чытае?

— У Акадэміі — чытае. Бо без чытання ў акцёрскай прафесіі няма чаго рабіць. Для таго, каб выбраць верх, студэнту неабходна праца- таць творы многіх аўтараў. З гэтай вільзнай колькасці абраць свой і вывучыць. Але мая заклапочанасць узроў- нем беларускай сцэнічнай мовы ды мовы увогуле вы- клікана тым, што няма да яе піэтэты. Не ва ўсіх, праўда. Але праблема — існуе.

< ... >
ПРА РОДНЫХ СТУДЭНТАў

— А вам, Ілья Львовіч, да- рэчы, радыёслухачы пісалі?

— Так. Былі такія волду- кі: мы вас слухаем і хочам размаўляць так, як вы. Ды і мае студэнты на занятках часам скардзіліся: “Мы ба- імся з вамі размаўляць”. “Ну, давайце, — адказ- ваю, — талы будзем маўчаць разам і вось так вучыцца”.

Але потым паступова ста- сункі наладжваюцца, я ім дапамагаю, і студэнты пачы- наюць штосьці рабіць. Колькі і кружэлак з маімі запісамі ёсць, праўда, рас- цягалі ўсё. З іншага боку, даеш паслухаць — і яны па- ступова ўдзягваюцца. Адзін запіс, другі... І яны ўжо па- чынаюць вучыцца, ім ужо, здаецца, і цікава робіцца. Таму і кружэлак тых не шкада...

< ... >
ПАСПЕЎ!

— Сябравалі вы і з вашым вядомым калегам — Юрыем Левітанам...

— 1968 год. У Маскве праходзіла канферэнцыя кіраўнікоў замежных каму- ністычных партый. І іх за- прасілі ў Мінск на ганаро- вае пасяджэнне. У той час у нас гаспаўваў Юрый Барысавіч, і я дамовіўся, каб ён падмяніў мяне падчас

“Ніякіх хаджэняў”, — гавораць ахоўнікі, і ўсё тут. І Левітан, знаходзячыся ад нас літаральна ў некалькіх дзесятках метраў, праз залу, не можа прарвацца праз гэты кардон. Не пускаюць. Чаго ён толькі не рабіў: паказваў той часовы пропуск, казаў, што ў яго трансляцыя, ка- чынаюць вучыцца, ім ужо, здаецца, і цікава робіцца. Таму і кружэлак тых не шкада...
...
ПАСПЕЎ!
— Сябравалі вы і з вашым вядомым калегам — Юрыем Левітанам...
— 1968 год. У Маскве праходзіла канферэнцыя кіраўнікоў замежных каму- ністычных партый. І іх за- прасілі ў Мінск на ганаро- вае пасяджэнне. У той час у нас гаспаўваў Юрый Барысавіч, і я дамовіўся, каб ён падмяніў мяне падчас

а дзёны кампартый расса- джваюцца... Вось ужо і Ма- шэраў падыходзіць да свайго месца. Як толькі прамаўляю яго прозвішча, усе рэгалі, ён пачынае выступаць: “Та- варышы...” Паспеў! Але тое, што мы там перажылі, — не перадаць словамі. Я потым тэўны час ад напружання нават узнімаць не мог. Калі нарэшце суюрыя “дзідзеч- кі ў гальштукках” сшылі, да нас дайшоў-такі Левітан. “Хто чытаў?”, — пытаецца. “Ілья”, — яму адказваюць. “Жартуеце? А тэкст ад- куды?” А яму праявляюць той пакемечаны варыянт. І тады Юрбор, ён жа ўсё раз- умее, і сказаў: “Вам не трэба Левітан, ёсць у вас Ілья Кур- ган”.

З серыі матэрыялаў “Рэдакцыя плюс...” (“Культура” № 41 за 2015 год)

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь глыбока смуткуе ў сувязі са стратай шчырага і сумленнага чалавека, выбіт- нага тэатральнага педагога, майстра жывога слова, сапраў- днага Легенды беларускага мастацтва. Свой лёс Ілья КУРГАН звязваў з нацыянальнай культурай, прывіваючы ёй усё свае душэўныя сілы, талент і натхненне. Шматгранная творчая дзейнасць мудрага Настаўніка стала неацэнным укладам у гісторыю сучаснага мастацтва, духоў- ную скарбніцу Беларусі. Светлая памяць аб Ільі Львовічы КУРГАНЕ навечна захава- ецца ў нашых сэрцах.

Калектыву установы адукацыі “Беларуская дзяржаўная ака- дэмія мастацтваў” глыбока смуткуе з прычыны смерці вы- датнага дыктара, педагога, прафесара, заслужанага артыс- та Рэспублікі Беларусь Ільі Львовіча КУРГАНА, які з’яўляўся вялікім прафесіяналам у сваёй справе. Выпускнік першага набору акцёраў у былым Беларускім дзяржаўным тэатральным інстытуце, Ілья Львовіч звыш шасцідзясяці гадоў працаваў прафесарам на кафедры сцэ- нічнай мовы і вакалу БДАМ. Светлая памяць аб гэтым му- дрым, абалынным, светлым чалавеку захавацца ў сэрцах і па- м’яці родных і блізкіх, яго вучняў, калег па працы і ўсіх тых, хто меў гонар яго ведаць, з ім жыць і працаваць. Яго імя застаецца ў творчай скарбніцы беларускага радыё, тэлебачання і тэатральнага мастацтва нашай Беларусі.

21 жніўня 2019 года пайшоў з жыцця КУРГАН Ілья Львовіч — заслужаны артыст Беларускай ССР, легендарны дыктар бе- ларускага радыё і тэлебачання, літаратурны консультант у Купалаўскім тэатры і Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі, прафесар кафедры сцэнічнай мовы ў Белар- ускай акадэміі мастацтваў і кафедры тэатральнай творчасці ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастац- тваў. Калектыву установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўні- версітэт культуры і мастацтваў” выказвае глыбокія спачуванні родным і блізкім Ільі Львовіча.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ /
Фота аўтара

— Спалар Міхаіл, сёлета мне не давялося прысутнічаць на абароне дыпломных работ, што лічу вялікай стратай. Памятаю, напярэдадні абароны вы абяцалі сенсачно ад кафедры графікі. Вы мелі на ўвазе Глеба Сідаронку?

— Так. Гэты хлопец зрабіў сабе імя яшчэ падчас навучання. На ўсіх выставах, у якіх ён браў удзел, ягоныя работы былі ўпрыгожаннем экспазіцыі і аказваліся ў цэнтры ўвагі звычайных глядачоў і калег Глеба па творчым цэку. Не падвёў ён кафедру і на абароне. Хіба што крыху замінала экспазіцыі пампезная аздоба, якую ён прыдумаў для сваіх афортаў.

— Два афорты з ягонай дыпломнай серыі я бачыў сярод твораў Трыенале, што зараз экспануюцца ў Палацы мастацтва. Насамрэч, уражае.

— Глеб цэлы год рабіў гэтыя афорты, па сутнасці ў чатыры разы перакрыўшы патрабаванні да дыпломнай работы. Для Акадэміі ягоная абарона — падзея выключная. Бо гэта сведчанне і высокага класа нацыянальнай мастацкай школы, і эфектыўнасці нашай мадэлі навучання. У даленым выпадку ў найўнясці гарманічнае спалучэнне прафесійнага майстэрства, валодання тэхналогіямі ды эмацыянальна-вобразнага складніка.

Годна абараніліся і іншыя дыпломнікі кафедры графікі. У прыватнасці Валерыя Гомаш-Дрэбэзава. Яна прадставіла аздобу дзіцячых кнігі, вельмі цікавай па фальцоўцы і макете, а галоўнае — па адпаведнасці дзіцячаму святаспрыманню.

На жаль, я не ведаю, ці ёсць у Беларусі такая паліграфічная вытворчасць, якая б магла рэалізаваць гэты праект у адпаведнасці з аўтарскай задумай. Мяркую, аднак, і са мною пагодзяцца многія, што гэтая работа атрымае шмат узнгарод на многіх конкурсах, і ў нас, і за мяжой.

Усе сёлетнія графічныя дыпламы стыльва і канцэптуальна розныя, аднае іх волькі туст і такое ж высокае майстэрства.

— У мяне складалася ўражанне, што сёння трондм нашай графікі з'яўляецца стыль, закладзены і распрацаваны выгнбнымі твораімі накіптаў Юрыя Якавенкі, Валерыя Славука, Паўла Татарнікава, Юрыя Хілько, Рамана Сустава і іншымі. З той, бадай, розніцай, што ў маладзейшых больш выяўлены пачуццёвы складнік.

— Адносна вашай характарыстыкі і творчасці можна спрачацца. Але тое, што заданія майстры зачынальнікі школы і маюць значны ўплыў на моладзь, відавочна. Сустаў у нас выкладае, і Якавенка не пакідае сувязі з Акадэміяй. У прыватнасці, Юрыя Якавенка напярэдадні абароны нам тэлефанавуў, цікавіўся, як ідзе праца ў дыпломнікаў-графікаў. Натуральна, што на самым пачатку студэнты з'яўляюцца аўнымі апалагатамі названых майстроў, але праз пэўны перыяд творчасці і змагання з самімі сабой і падабесствам на іхны ўзроўні ступаюць нарэшце на сваю ўласны шлях. Такая эвалюцыя, дарэчы, адбылася ў творчасці таго ж Сідарэнка. Мая ацэнка гэтага выхаванца акадэміі даволі аб'ектыўная, таму што я не выкладаю на кафедры графікі. Я назіраю звонку і бачу развіццё студэнта ад першага курса да апошняга. Глеб ужо на чацвёртым курсе

Ментальны чыннік Акадэміі

У Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў прайшлі абарона дыпламаў і ўступная кампанія. Сваімі ўражаннямі пра "гарачае лета-2019" з "К" дзеліцца рэктар Акадэміі Міхаіл Баразна.

рабіў па замове выдавецтва аздобу кнігі, якую маглі даручыць толькі прафесіяналу, што ўжо паспеў сябе добра зарэкаментаваць. Я ведаю, у яго зараз ёсць буіны заказ ад заходне-еўрапейскай краіны на ілюстрацыі да старажытных міфаў.

— А як у гэтым годзе сябе паказала кафедра, што рыхтуе спецыялістаў па мастацкім тэкстылі і мадэльванні адзення? На гэтай кафедры, памятаеш, была арганізацыйная перабудова, і выказвалася закліпачаснасць, што гэта можа адмоўна адбіцца на навуцкім працэсе і творчым імпульсе выкладчыкаў і студэнтаў.

— Сістэма адміністрацыйнага кіравання насамрэч ускладнілася, але тое не адбілася на творчым патэнцыяле кафедры, якая на абароне была прадстаўлена вельмі годна. Тэкстыль у гэтым годзе рабіў прэзентацыйны дыпламаў у двары нашай Акадэміі. Для нас кожны квадратны метр тэрыторыі нашай "Альма-матэр" вельмі дарагі. І мы імкнёмся выхавашь такое ж стаўленне і ў нашай моладзі. Зразумела, можна арандаваць, наняць іншае памяшканне для такой імпрэзы, але мы дбаем пра міф Акадэміі, які ствараецца на нашых вачах і які мы самі ж і робім. Вось і двор Акадэміі пераўтвараўся ў поўзям, дзе прайшла прэзентацыйная калекцыя адзення, зробленай рукамі студэнтаў. Атрымалася цікава. Мы фактычна запачкавалі традыцыю, будзем і далей яе развіваць.

— Ці плануеце зрабіць нелдзе на працягу года выставу сёлетніх дыпломных работ? Падобныя выставы, я памятаю, ладзіліся. Прымяркоўваліся да юбілейных дат самой Акадэміі і тых ці іншых яе падраздзяленняў — кафедры, факультэтаў. Было б добра, каб тое, што пакуль бачыла шыльвае кола адмыслююцаў, стала досведам вялікай грамады.

— Адказаць на пытанне і лёгка, і складана. Пачнём з таго, што вы бачылі работы нашых дыпломнікаў у экспазіцыі Трыенале. Гэта значыць, што нейкім чынам яны знаходзяць сваю аўдыторыю і без намаганняў з боку Акадэміі. Але і сама Акадэмія ладзіць німала выстаў, у тым ліку і замежных. Вось сёлета мы рабілі даволі вялікую выставу ў будынку ААН у Жэневе. Там былі курсавыя і дыпломныя работы бадай за пяць дзесяцігоддзяў. Выстава вялікая. На яе адкрыцці выступалі кіраўнік жэнеўскага офіса ААН, міністр замежных спраў нашай краіны. Экспазіцыя складалася з работ пэўнага фармату, якія змаглі змясціцца ў транспарт. Была выстава ў Аўстрыі два месяцы таму.

Наступны год — 2020, для нас юбілейны. 75 гадоў з дня заснавання Акадэміі. Як я заўсёды кажу, мы — дзеці Перамогі. 1945 год — Вялікая Перамога і тады ж быў заснаваны Беларуска дзяржаўны тэатральны інстытут, які развіўся ў Акадэмію мастацтваў. І мы зараз у стане абмеркавання, якім чынам будзем прадстаўляць у Мінску, у Беларусі і за яе межамі наша мастацтва з нагоды юбілею. Нам ёсць чым пахваліцца.

Больш як на працягу года мяркую ажыццяўляць праграму паказу дыпломных работ у самым розным фармаце — і непасрэдна творы, і выданні, і разнастайныя прэзентацыі, у тым ліку і камп'ютарныя, і гэтак далей. Рабіць выставу толькі з дыпломных работ — не вельмі сучасна. Да таго ж, на даленым этапе ёсць складанасць, бо многія творы, зробленыя нашымі студэнтамі, з'яўляюцца іх уласнасцю.

— Не ўласнасцю Акадэміі?

— Толькі ў тым выпадку, калі яны зроблены на сродкі Акадэміі. Ёсць студэнты, якія навучаюцца на

платнай аснове, дык вось яны шмат і складана. Пачнём з таго, што вы бачылі работы нашых дыпломнікаў у экспазіцыі Трыенале. Гэта значыць, што нейкім чынам яны знаходзяць сваю аўдыторыю і без намаганняў з боку Акадэміі. Але і сама Акадэмія ладзіць німала выстаў, у тым ліку і замежных. Вось сёлета мы рабілі даволі вялікую выставу ў будынку ААН у Жэневе. Там былі курсавыя і дыпломныя работы бадай за пяць дзесяцігоддзяў. Выстава вялікая. На яе адкрыцці выступалі кіраўнік жэнеўскага офіса ААН, міністр замежных спраў нашай краіны. Экспазіцыя складалася з работ пэўнага фармату, якія змаглі змясціцца ў транспарт. Была выстава ў Аўстрыі два месяцы таму.

Гонарам Акадэміі з'яўляюцца манументальныя творы — як іх паказваць? Гэта заўжды было праблемай... А мы зноў жа прыдумалі, як мець пастаянна дзеючую выставу твораў дыпломнікаў-манументалістаў. За апошнія тры гады шмат зрабілі, каб творы знаходзіліся менавіта ў Акадэміі. Каб, скажам так, з цягам часу наш комплекс мог стаць турыстычным аб'ектам. Такім аб'ектам, дзе можна правесці культуры і мастацтва, паказаць сучаснае беларускае мастацтва ў працэсе яго фарміравання. Прычым, мастацтва самае рознае — і манументальнае, і графічнае, і відэа, і інсталляцыі, і многае іншае. Ну а ўсё жыццё наша, як вядома, перформанс.

Таму на сценах Акадэміі ёсць і вітражы, і мазаікі, і выкананьня ў складаных тэхніках пано. У нас яшчэ не ўведзены ў эксплуатацыю тэатральны комплекс, але яго эстаэтацыяны мы ўжо пачалі. Гольца сцены гэта не для Акадэміі. Ужо само знаходжанне ў нашых будынках мусяць ствараць пэўны настрой, інфармаваць, вучыць, спрыяць творчасці. Сама атмасфера мусяць быць заклікам да прафесіі.

— Спалар Міхаіл, а запатрабаваны сёння на радзіме досвед і творчы патэнцыял выхаванцаў Акадэміі? Ці знойдуць сённяшнія выпускнікі ў Беларусі працу, адпавядаючую іх амбіцыям і памкненням?

— Гэта пытанне індывідуальнае. У мяне досыць знаёмых, якія пэўны час знаходзіліся за мяжой, але ўрэшце рэшт вярталіся дадому. Прынамсі Алесь Родзін трына-

цаць гадоў шчыраваў у Германіі, а цяпер вярнуўся і робіць вялікую выставу на Ok16. Ён — на Радзіме, і, здаецца, вярнуўся, каб тут зрабіць асноўныя творы. Ёсць самыя розныя сітуацыі...

Мабільнасць мастацтва ніколі не шкодзіць. У глабальным свеце мабільным становіцца і сам мастак, і ягоная творчасць. Нічога не замінае творцы ўдзельнічаць у міжнародных конкурсах, у біенале, трыенале, іншых мастацкіх акцыях. Нехта з'яджае, нехта вяртаецца. Розныя лёсы.

Я не буду гаварыць пра выканаўчае мастацтва, бо я не зусім разумею ягоную прыроду. А што датычыць мастацтва выяўленчага, дзе аўтар сам сабе і драматург, і рэжысёр, і выканаўца, дык тут вельмі важна мець сувязь з вытокамі і асяроддзем, у якім ты выхаваны.

У мастацтве вельмі важны ментальны чыннік, ад успамінаў дзяцінства да насычанаасці колеру неба і формы травы, якая на нашай зямлі менавіта такая. Ментальны чыннік важны ў прафесіі рэжысёра, драматурга, мастака, а таксама пэўнага кола адмыслююцаў, задзейнічаных у арт-дэзайне. Сярод прадстаўнікоў гэтых прафесій я не бачу перспектывы масавага ад'езду ці настрою пакінуць Беларусь.

Але хтосьці менавіта за мяжой і раскрываецца як беларускі творца. А хтосьці, можа, трапіў на тую зямлю, адкуль ягоныя продкі, і нешта шчоўкнула ў свядомасці...

— Спалар Міхаіл, з кожным новым наборам студэнтаў пашырае новыя гісторыі Акадэміі. Што можае сказаць пра перакурсікаў?

— Будзем вучыць. Вучыць светаўспрыманню, навукам, разумнаму рэчаву, густу. На што яны здольныя, пакажа першая сесія. Уступная кампанія, яна як абарона, раз на раз не падобная. Мне як рэктару па сутнасці няма магчымасці назіраць, як ідзе гэты працэс. Ды я і не бачу ў гэтым патрэбы. Сістэма ўступных іспытаў такая, што ніхто не мае права ўмешвацца ў іх халу, неж перашкаджаць маладому чалавеку раскрываць свае магчымасці. Наша справа толькі забяспечыць яму ўмовы для таго раскрыцця. Таму мы пачынам, што атрыалі, толькі з першага верасня і з першага кастрычніка. З імі пазнаёмімся, убацьм іхны вочы, твары... Пакуль што мы і ведаем толькі па работах, пазначаных шасцізначнымі ці якімі там яшчэ нумарамі. А хто стаіць за тымі лічбамі, ніхто з выкладчыкаў не ведае.

Разам з тым, ёсць пэўныя рэчы, якія можна канстатаваць ужо на даленым этапе. Лічыць па наборы на бюджэтнае навучанне мы выканалі. А на платнае я ўжо па выніках бачу даволі значную прысутнасць выпускнікоў школ, гімназій, а не каледжаў.

— З чым гэта звязана?

— Калі дзячыцца ці хлопец не прайшоў на бюджэт, а навучаліся ў каледжы на бюджэтай форме, дык яны павінны адпрацаваць свой неабходны тэрмін, толькі потым будуць мець права паступаць. А выпускнікі гімназій і школ такіх абавязальнасцтваў не маюць. Так што відавочна падмаецца маса здольных абітурыентаў, якія не навучаліся ў каледжах, і якія маюць пры паступленні шанцы бадай роўныя са сваімі канкурэнтамі з больш грунтоўнымі базавымі ведамі.

Тамара Тэвасян у сваёй артыстычнай.

Неабходныя душавыя кабінны.

Казачны дом для брэсцкай лялькі

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

ВАДА, МАРМУР І ПРАСТОРА

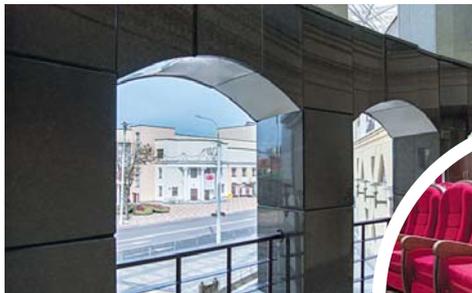
Новы будынак бачыш здалек: трэба сысці з цяжкіх і не так многа прайсці па вуліцы Леніна, каб прыкмеціць над верхавінамі дрэў знаёмую эмблему Брэсцкага тэатра лялек. Яшчэ некалькі дзясяткаў крокаў — і алчынна-раскошная тэатральная панарама: насупраць даўно вядомага сілуэта Акадэмічнага тэатра драмы ўзвышаецца авангардная будыніна ляльчага панавання. У адрозненне ад папярэдняга дамка, у гэтым гмаху налічваецца каля паўсотні памяшканняў.

У цэнтральным ўваход мы прайсці не змаглі, бо ў тэатры ідуць завяршальныя працы па падрыхтоўцы да алчынцы. Аднак гэтаксама ўжо прыцягвае дзіцяцей: малеча з задавальненнем скача па прыстачаным параднай лесвіцы, лазіць па высачэзных парапетах.

— Хутка да мармуровых абшараў далалім кветкі, каб прастора выглядала больш утульна, — распаўвае наш сённяшні экскурсавод, ролю якога ўзяла на сябе заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Тамара Тэвасян. — З другога боку лесвіцы архітэктарам Валерыем Кескевічам была задумана безупынная “рэчка” — гэтка спакойныя фантан без залішніх усплэскаў. Сістэма падрыхтавана. Спладземся, што ў першыя дні верасня, калі глядачоў запрасяць на першы спектакль, вада забруіцца па гэтых камянях.

Спускаячыся з лесвіцы, прыкмячаю тэхнічныя паглыбленні, быццам спецыяльна пакінутыя для таго, каб тут нешта ўсталявалі. Пазней мастацкі кіраўнік тэатра Міхаіл Шавель падшвардэжа маю згядку: налета тут павінны з’явіцца скульптуры скамарохаў.

— Звычайна ля дзіцячых тэатраў ставяць нейкіх персанажаў, мы ж хочам увекавечыць памяць тых, хто рэальна існаваў. З гістарычных

хронік вядомы імёны скамарохаў, якія прапавалі на гэтай зямлі ў 1566 годзе, — Ціт, Герасім і Герман. Па сутнасці, яны — родапачынальнікі тэатральнага мастацтва на Беларусішчыне.

Пакуль жа мы праз скрыжаванне з вуліцай Будзёнага рушым да службовага ўвахода. Па дарозе спынемся на прасторнай пляцоўцы, якая відавочна стане паркоўкай для аматараў тэатральнага мастацтва. Нарэшце бацькі перастануць кідаць, як гэта было раней, машыны ўздож вуліцы Леніна, а змогуць цывільізавана прывезці сваё дзіця на спектакль. Дарчы, магчыма, новабуду мусяць парадавацца і людзі з асаблівымі патрэбамі: для іх тут прадуладжаны безбар’ерны асяродак, маюцца пандусы, ліфты, спецыяльныя прыбыральны.

НЕВЫЧЭРПНАЕ АДЧУВАННЕ СЦЭНЫ

Унутраны тэатральны дворык накрыты празрыстым дахам, такім чынам можна не хвалявацца, што ў непагадзь дэкарацыі падчас перамяшчэння з майстэрняў да сцэны намочуць.

Да таго ж, на свежым паветры прасцей працаваць, калі неабходна рэзаць па металу, займацца зварачнымі работамі, апрацоўваць дрэва.

Мы застелі момант, калі запрошаны з Санкт-Пецярбурга мастак Марына Заўялава рыхтавала цэнтральную частку дэкарацыі да спектакля, якім тэатр у верасні адзначыць пірбар’еры. Побач з кубачкам кавы сачыў за працэсам добра знаёмы брэсцчанам гадоўны рэжысёр Вялікага тэатра лялек Руслан Кудашоў. З гэтым калектывам ён паставіў нямыла спектакляў, якія прынеслі брэсцчанам тэатру перамогу і добравызначную крытыку на мностве міжнародных фестываляў. Для адкрыцця ён прапанаваў класіку беларускай літаратуры — аповесць Васіля Быкава “Сотнікы”.

— У наш час, які схільны да віхляніў партый, рэлігій, грамадскіх настроў, Быкаў называў актуальны. Ён прыпарыруе чалавека, каб зразумець, што ўплывае на выбар асобы, які стаіць на мяжы зрады. Магчыма, спектакль трапіць у афішу

Новы хол, крыты ўнутраны дворык, балкон з відам на драмтэатр і крэслы-трансформеры.

пад назвай “Невычарпальная яснась быцця”, бо Сотнікы разам з тым, хто з ім ідзе на смяротнае пакаранне, спасцігае гэта разуменне.

Пецярбургскі рэжысёр зазначае, новая ляльчаная коробка сцэны магла ашчасліваць лобы драматычны тэатр. Аднак ён не збіраецца звужаць прастору, а мусяць працаваць з усім тым аб’ёмам, які яна прапануе. Насамрэч уражваюць не толькі габарыты новай тэатральнай пляцоўкі (пад тры дзясяткі метраў у вышыню!), але і незвычайнае архітэктурнае рашэнне: глядацкія шэрагі расставлены на супрацьлеглых баках сцэны. Пасярод яе будуць апускаць спецыяльнае заслонку, якая падзеліць вялікую і малую залы. Для кожнай з іх прадуладжана свая гукавая і святлавая рубкі, паасобку прауюць сафітныя вежы і аўтаматызаваны пад’ёмнікі

мяккіх дэкарацый і куліс. А пры жаданні пад адмысловы праект можна будзе задзейнічаць усю плошчу.

Як распаўвае Тамара Тэвасян, святлавое і гукавое абсталяванне ўжо ўстаноўлена. Зараз ідзе наладка. Малую залу, разлічаную на 70 месцаў, плануецца аддаць у тым ліку пад эксперыментальныя праекты. У вялікай адначасова можна змясціць 190 глядачоў у партэры і каля 30 — на балконах. Што парадавала асабліва мяне, дык гэта крэслы. Нарэшце ў дзіцячым тэатры з’явіліся трансформеры: у складзеным выглядзе яны дазваляюць сядзець малечы вышэй, быццам у аўтамобільным бустары, тым самым гучныя выклікі пасярод дзеяння “мама, мне не бачна!” павінны сысці ў мінулае.

дорчыку стаіць спецыяльная шафа для рэчаў, а побач... Вось тут шчыра пазайздросцяць амаль што ўсе ляльчанікі краіны: у кожнай брэсцкай артыстычнай усталявана душавая кабіна! Цяпер не трэба ламаць галаву, што рабіць, калі ты выходзіш пасля спектакля ўвесь мокры, ці як зняць грым, калі ў фарбу закатана практычна ўсё цела.

Артыстычныя занялі два паверхі ў адным са службовых крылаў. Над імі — гагальныя нумары для запрошаных рэжысёраў ці мастакоў. Да таго паўсоль шмат невялічкіх зон адпачынку. Працаваць у новым будынку відавочна будзе больш камфортна.

— На жаль, на сёння тэатр застаўся без гадоўнага рэжысёра, — засмучаецца спадар Шавель. — Мы на ростанях,

А вось засмучае, што сэрца тэатра патачыла аптымізацыя. У 2014-м годзе ў інтэр’ю “К” Міхаіл Шавель распаўваў: “Сцэна будзе палымаша на два метры і на столкі ж — апускацца. Нават авансцэну можна апусціць на ўзровень падлогі глядзельнай залы”. Планавалася мець шэсць рухомых планшэтаў, аднак за дзесяць гадоў будавання не аднойчы пераглядзіліся фінансавыя каштарысы, штосілы для чыноўнікаў падалося занадта дарагім. У выніку адзіны планшэт сцэны ў 2019-м годзе атрымаў усяго некалькі локаў правалу і схаваныя сейфы для захоўвання азення і мяккіх дэкарацый... Праўда, усё ж аб’ядаюць паставіць тут фуру з паравотнымі колам.

— Затое ў новым будынку з’явіліся вялізныя кішэні сцэны, балетны клас з уласнай распрацаванай, рэпетыцыйная зала, асобныя каюкі пад швейны, пасціжорны, касцюмерны, шпалерна-драпіравальны цэхі, кабінеты для спецыялістаў і многае іншае. У нас нарэшце адчыніцца музей! Пад яго адведзена больш за 100 квадратных метраў. Шчыра кажу: ужо хочацца тут рэспіраваць і працаваць напоўніць! — узрадуна прамаўляе спадарыня Тамара.

СВЯТА КОЖНЫ ДЗЕНЬ

Тамара Анатолеўна вядзе нашу экскурсію міні-групы ў грымёркі. У памяшканні, разлічаным на чатырох, месцяцца вялікія лустры з прафесійнай падсветкай. У невялічкім калі-

але, спадзяюся, знойдзем. Пакуль што вядзем перамоўчы як з мясцовымі пастаноўшчыкамі, так і з прадстаўнікамі блізкага замежжа.

Па-іншаму паглядзець на тэатры тэатр лялек мусяць гараджане. Для іх створаны камп’ютарны клас, памяшканне для гульніў памерам са спартыўную залу, пакой імянінніка. Як зазначае Міхаіл Шавель, гэтыя дадатковыя паслугі будуць прапаўвацца на платнай аснове, значыць, дапамогуць тэатру зарабляць. Хто ўзначаліць новыя напрамкі? Магчыма, з’явіцца супрацоўнікі на дагаворы падраду. Увогуле, у такім гмаху могуць працаваць да 150 чалавек. Пры неабходнасці сённяшняю трупы ў 16 чалавек магчыма пашырыць да 55-ці. Калі будынак тэатра прымуць, кіраўніцтва зможа падумаць над новым шпатам раскладкам. Гэта ўсё — справа часу.

Хутка ж глядаць з’явіцца клас з вялізнымі манітарамі, ажыё гардэроб, загучаць галасы ў тэатральным кавярнішэ, што размясціліся не толькі на кожным паверсе, але і на даху аднаго з тэатральных крылаў. Дзеці заскачучы ў прасторным фэе, дзе ўжо не будзе праблемы паставіць калядную елку. Бацькі пойдучы на “хары”, каб зверху сачыць за дзецьмі ды вывучаць партрэты артыстаў тэатра, або выйдучы на балкон над цэнтральным уваходам, каб паназіраць, як збіраецца публіка ў новы будынак. Які, між іншым, стаў першым з 1983 года, узведзеным у Беларусі адмыслова для тэатра.

Бюст Івана Луцкевіча работы скульптара Рафала Яхімовіча.

Як Іван Луцкевіч да сваіх вяртаўся

выратавала яму жыццё — калі ў 1930 годзе падчас сталінскіх рэпрэсій паэт зрабіў няўдалую спробу самагубства, першую дапамогу яму аказаў акурат старэйшы з братоў Луцкевічаў — лекар Стэфан. Таксама прадстаўлення на выставе лісты Янкі Купалы да Івана Луцкевіча, здымкі з дарчымі надпісамі. Словам, пры жыцці яны часта кантактавалі, і зусім не дзіўна, што сёння Іван Луцкевіч “гасцюе” ў Купалавым доме. Дый назвай выставы таксама сталі радкі з Купалавага верша “Мая вера”. Таму асобны стэнд прысвечаны старым дамам Луцкевічаў і Янкі Купалы, якія стаялі ў ваколіцах сучаснага музея. Тут можна пабачыць здымкі сям’і Луцкевічаў, а таксама рэчы, знойдзеныя на папярлішчы Купалавай хаты. Гэтыя экспанаты

ў прыватных калекцыях. Таму не дзіва, што сённяшня выставе, упершыню прысвечаная Івану Луцкевічу і яго дзейнасці, стала супольным праектам шэрагу ўстаноў і прыватных асоб як з Беларусі, так і з-за мяжы, а музейныя прадметы і дакументы, прадстаўленыя на ёй, завіталі ў Мінск пасля доўгіх вандроўванняў па свеце, ад Нюрнберга да Пецярбурга.

Для правядзення выставы належыць дырэктару грамадскай арганізацыі “Беларускі музей імя Івана Луцкевіча” Людвіцы Кардзіс (Вільнюс, Літва). Для экспазіцыі ў Мінску выставы са збораў вільнюскага музея

вядала аб ролі Вільні ў гісторыі Беларусі пачатку ХХ стагоддзя. Нягледзячы на тое, што вільнюскі “Беларускі музей” пакуль не мае памяшкання, а яго зборы захоўваюцца ў прыватнай кватэры, на выставы ў Мінску атуль заўжды трапляе багата цікавых артэфактаў.

Таксама ў экспазіцыі можна пабачыць рэчы з калекцыі стрэчнай унучкі Івана Луцкевіча Маргарыты Пяровай (Санкт-Пецярбург, Расія), якая і сама прыехала на адкрыццё: сямейныя фотаздымкі Луцкевічаў і заручальныя персцёнкі, які Іван Луцкевіч атрымаў ад сваёй маці і падарыў Юліяне Мэнке — на жаль, іх

кевіч да сыноў, лісты Юліяны Мэнке, Змітрака Бядулі. Выстава прымеркаваная да ўгодкаў з дня смерці Івана Луцкевіча, таму шэраг дакументаў сведчыць аб апошніх яго днях у Польшчы, у Закапанэ, куды дзеяча выправілі сябры, падалей ад ваенных віхураў, якімі была ахопленая Беларусь. Так, тут можна пабачыць рахунак на аплату пахавання і квітанцыя за гатэльны нумар, дзе Іван Луцкевіч жыў перад смерцю.

ДАБРАСЛАЎЛЕННЕ ПАМЯЦІ

Івана Луцкевіча ў дзень сотай гадавіны яго прыгадалі ў Мінску, і ў Вільнюсе — адбыліся ўскладанне кветак на яго магілу на вільнюскіх могілках Росы і асвячэнне памятнага каменя на месцы мінскага дома Луцкевічаў, а таксама былі адсуджаныя набажэнствы ў вільнюскім касцёле святога Барталамея і ў мінскім касцёле на Залатоў Горцы.

Месца памінальнай службы ў Мінску абранае нездарма і мае сімвалічнае значэнне. Даследчыкі сведчаць, што пры жыцці браты Луцкевічы не наведвалі касцёл на Залатоў Горцы, бо казанні там чыталіся на рускай мове. Сёння, калі ідэалы Луцкевічаў пашырліся на ўсю краіну ды адбыліся, у тым ліку, і на беларусізацыі касцёла ў Беларусі, адбываецца своеасаблівае “прымірэнне” братоў з залатогорскім храмам.

Фрагменты экспазіцыі.

шлюб так і не адбыўся з-за смерці Івана ад хваробы. Ужо ў пасляваенныя гады Юліяна, якія тады жыла ў эміграцыі, вярнула персцёнкі сваякам Івана, бо лічыла, што гэтыя рэліквіі мусяць захоўвацца ў ягонай сям’і. Шэраг прадметаў для выставы прадстаўляе таксама ўнучка Якуба Коласа — Марыя Мішчэвіч.

Упершыню экспануюцца дакументы і музейныя прадметы з калекцыі міжваеннага вільнюскага Беларускага музея, якія захоўваюцца ў Беларускаму дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва. Сярод іх — ліставанне братоў Луцкевічаў, лісты Зофіі Луц-

Стэнд, прысвечаны мінскім дамам Луцкевічаў і Янкі Купалы.

размешчаныя на фоне нямецкага аэрафотаздымка Мінска 24 чэрвеня 1941 года — на ім ярка відаць дым пажару ад нямецкіх бомб, якія знішчылі разам з паэтавым домам і ладную частку драўлянай забудовы горада.

ЛЁС ЗАРУЧАЛЬНАГА ПЕРСЦЁНКА

Пасля смерці Івана Луцкевіча яго багатыя зборы памятак гісторыі і культуры сталі асновай для адкрыцця ў 1921 годзе Беларускага музея ў Вільні. Музей дзейнічаў на працягу ўсяго міжваеннага перыяду і быў ліквідаваны толькі пасля Вялікай Айчыннай вайны. Сёння рэчы і дакументы з яго збораў знаходзяцца ў музейных і архіўных установах Беларусі і Літвы, многія артэфакты апынулі-

20 жніўня ў мінскім Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адкрылася выстава “У народ і край свой толькі веру”, прымеркаваная да 100-годдзя з дня смерці Івана Луцкевіча — палітычнага і грамадскага дзеяча пачатку ХХ стагоддзя, археолага і краязнаўцы, аднаго з лідараў беларускага нацыянальнага руху. У экспазіцыі прадстаўлены прадметы і дакументы са збораў архіўных і музейных устаноў Беларусі ды Літвы, а таксама з прыватных калекцыяў, у тым ліку з сямейнага архіва нашчадкаў Луцкевічаў. Выстава будзе працаваць да 11 верасня.

Антон РУДАК / Фота аўтара

ЛУЦКЕВІЧ У ГАСЦЯХ У ЛУЦЭВІЧА

Герой выставы пры жыцці і сам быў пэўным чынам звязаны з музейнай справай. Іван Луцкевіч вядомы перададзім не толькі як адзін з пачынальнікаў ды ідэолагаў беларускага нацыянальнага руху, заснавальнік “Нашай Нівы” і Беларускай сацыялістычнай грамады — але і як зборнік унікальных артэфактаў айчынай гісторыі і культуры, прымчым не толькі яе. Дзеяч асабліва захапляўся культурай беларускіх татар, якія жылі на нашых землях доўгія стагоддзі, некалі запрошаныя сюды на вайсковую службу яшчэ вялікім князем літоўскім Вітаўтам. Кажуць, нібыта сам род Луцкевічаў таксама меў татарскае паходжанне — чаму ахвотна верыш, нават зірнуўшы на фота братоў Івана і Антона — цёмнавалосых, цёмнавусях, з крыху раскосямі вачыма.

Так ці іначэй, нават адзіны навуковы артыкул, апублікаваны Іванам Луцкевічам, быў прысвечаны акурат татарскім кітабам — кнігам, напісаным па-беларуску, але арабскім пісьмом. Дзеяч не пакінуў па сабе багатай друкаванай спадчыны, аддачы ўвесь свой час на тое, каб шукаць ды збіраць памятки гісторыі і зарабляць грошы на беларускую палітычную і грамадскую дзейнасць —

але лёс распарадзіўся так, што зборы ягоныя былі расцярашаныя па свеце. Таму на сённяшняй выставе захапленне Івана Луцкевіча музейнай справай і татарскай культурой сімвалізуюць рэчы з асабістай калекцыі вядучага навуковага супрацоўніка купалаўскага музея Паўла Каралёва — тут можна пабачыць старадаўнія манеты і прадметы побыту беларускіх татар, адшуканыя на беларуска-літоўскім памежжы, у Відзах-Лаўчынскіх на Браслаўшчыне.

Выстава нездарма арганізаваная менавіта ў купалаўскім музеі — Івана Луцкевіча і Янку Купалу (Івана Луцкевіча) пры жыцці яднала не толькі падабенства імёнаў. Акурат на запрашэнне братоў Івана і Антона Луцкевічаў малады Янка Купала ў 1908 годзе прыязджае ў Вільнюс, дзе пачынае працаваць у рэдакцыі “Нашай Нівы”. Менавіта браты Луцкевічы далучылі паэта да грамадскай дзейнасці і далі яму магчымасць займацца інтэлектуальнай працай — а да таго моманту Янка Купала працаваў на броварах ды вінакурнях. Хто ведае, як склаўся бы ягоны лёс, калі б не гэтае знаёмства?

Нездарма пазней у Мінску Купала набыў сабе дом па суседстве з сям’ёй Луцкевічаў. І гэта аднойчы нават

былі часова перададзеныя такія ўнікальныя прадметы, як бюст Івана Луцкевіча работы скульптара Рафала Яхімовіча і рушнік, вышыты нарочнай Івана Юліянай Мэнке. Дзяржаўны музей імя Янкі Купалы даўно і плённа супрацоўнічае з арганізацыяй “Беларускі музей імя Івана Луцкевіча”. Вынікам гэтага супрацоўніцтва сталі дзве выставы, якія адбыліся ў Мінску ў 2018 годзе — “Кузня беларускага духу”, прысвечаная гісторыі беларускага школьніцтва ў міжваеннай Вільні, і “Крывіцкая Мекка”, якая распа-

Берлінскі кінафестываль, Карлавы Вары, альбо... іншыя вядомыя кінапляцоўкі свету. Нацыянальны кінапраект “Купала”, што з кожным месяцам усё больш і больш прыцягвае да сябе увагу, ужо зараз, на этапе завяршэння, мусіць зазіраць у сваю будучыню. Праўда, праца над стужкай Уладзіміра Янкоўскага працягваецца: сёння на кінастудыі “Беларусьфільм” ідзе працэс агучвання карціны, што працягнецца да кастрычніка. Пакуль героі баёпіка набываюць у студыі гукзапісу ўласныя галасы, мы вырашылі яшчэ раз звярнуцца да тых цікавостак, што “падаграюць” наш інтэрэс да фільма.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

ЦІКАВОСТКА ПЕРШАЯ. КАНЦЭПТУАЛЬНАЯ

Тое, што фільм прысвечаны народнаму паэту Беларусі, апрыйрэы будзе выклікаць нашу цікавасць. Якім будзе Купала? Што мы пра яго даведаемся? Усе гэтыя пытанні ўзнікаюць самі па сабе, як толькі бачыш назву фільма. Рэжысёр стужкі Уладзімір Янкоўскі, які да гэтай пары захоўваў маўчанне для прэсы, нядаўна падзяліўся сваім бачаннем беларускай культуры і гісторыі ў праграме “Маркаў. Анічога асабістага” на канале АНТ. “Беларуская культура — гэта чужоная культура, беларуская мова — адна з найпрыгажэйшых, наша паэзія — высокага класа, — Уладзімір Янкоўскі быў пераканаўчым, — Купала — неардынарная асоба, і гэта будзе шчыры фільм пра чужога паэта”, — сказаў кінематаграфіст. Такія словы Уладзіміра Янкоўскага даюць спадзеў на тое, што ідэі беларушчыны прагучаць у стужцы ў поўнай меры. Вядома, што карціна займець пэўныя паэтычныя сцэны бачанніў — “відзежы” паэта: стваральнікі паспрабавалі перадаць унутраны свет Купалы. Але біяграфія Песняра, яго жыццё, што перасяклося з вялікімі катаклізмамі эпохі — рэвалюцыя, войны, рэпрэсіі, — з'яўляецца першаасновай кінапраекта.

ЦІКАВОСТКА ДРУГАЯ. АКЦЁРСКАЯ

Янку Купалу ў фільме грае некалькі акцёраў: карціна ахоплівае ўвесь жыццязны перыяд паэта. Але адкрыццём новай стужкі, безумоўна, стала постаць Мікалая Шэстака, латыша з беларускімі каранямі, што ўваасабіла Купалу ў яго маладыя і сталыя гады. На жаль, Мікалай узяў зарок маўчання да прэм'еры, захоўваючы інтрыгу, але пэўныя звесткі пра яго ўдалося адшукаць. Мікалаю 32 гады. Ён нарадзіўся ў горадзе Краслава (Латвія). Скончыў Яраслаўскі дзяржаўны тэатральны інстытут (майстар — Сямён Лосеў).

“Купала”

Пяць цікавостак пра нацыянальны кінапраект

Акцёрскі досвед артыста ўключае працу ў маладзёжным тэатры “Таварыства Вольных Акцёраў”, а таксама ў Латвійскім тэатры лялек у Рызе. Ёсць работы і ў кіно. Але “Купала” мусіць стаць зорнай роляй для Мікалая. Ягоныя партнёры па карціне адзначаюць выключную ігру артыста. На пляцоўцы ён не іграе, а менавіта ўжываецца ў лёс беларускага паэта. Магію Шэстака — Купалы адзначыла і мастак-пастаноўшчык баёпіка Наталія Навоенка. Яна рабіла фатаграфіі ўвасобленага ў вобраз акцёра на здымачнай пляцоўцы — і была ўражана яго знешнім і ўнутраным падабенствам з аўтарам слынных вершаваных твораў. “Мне падавалася, што на мяне глядзіць сам Купала”, — прызнавалася яна.

ЦІКАВОСТКА ТРЭЦЯЯ. КАСЦЮМЕРНА-ПАСТАНОВАЧНАЯ

Перафразуючы вядомую прымаўку, скажам так: зрабіць нацыянальны праект — гэта вам не поле перайсці. Дэкарыцыі, антураж, касцюмы... — пачатак ХХ стагоддзя быў багаты на змены стыляў, і тут адмыслоўцам даводзілася падмаць вялікі пласт матэрыялу ў ве-

льмі сцёпых тэрмінаў. Якім жа чынам вяліся работы па стварэнні адпаведнай атмасферы часу, а дакладней — часоў? “Толькі для сцэны прэм'еры “Паўлінкі” ў Санкт-Пецярбургу былі пакуплены 25 белых камізэлек і 50 “матэлькоў”, — канстатуе мастак па касцюмах фільма Алена Ігруша. — А

ўсяго для праекта было зроблена не меней за паўтары тысячы строяў”. Каманда касцюмераў выканала проста тытанічную работу дзеля стварэння абліччяў герояў. У прыватнасці, быў падрабязна даследаваны рэальны гардэроў самага Купалы. “Для азнамлення нам яго ласкава прадаставілі супрацоў-

нікі Музея імя Янкі Купалы”, — распавядае Алена Ігруша. Сарочкі, гальштукі, паліто, фрэнч... Касцюмеры аднаўлялі ўсё па ўзоры арыгінальных рэчаў. “Фатаграфавалі падрабязна, а потым літаральна па лінейцы аднаўлялі”, — дзеліцца нюансамі творчай кухні Алена Ігруша. Гледачы здолеюць убачыць копію знакамітага паліто Купалы, падбітага футрам. З дакладнасцю да сантыметра адноўлены і фрэнч паэта. “Праз фатаграфіі Купалы і подпісы да іх мы адкрылі для сабе цалкам незнаёмага чалавека. Аказваецца, Купала быў вельмі маўклівым і сарамлівым, — дадае Алена Ігруша, — і можна толькі дзівіцца таму, якая магутная паэзія стваралася такім далікатным суразмоўцам і слухачом”.

Асаблівым прадметам клопату касцюмераў сталі і капелюшы. Для выбару рэзультатнага ўборачнага ўбору былі створаны адмысловыя асновы, на якія потым дадаваліся, дашываліся розныя ўпрыгожванні, фактуры. “Марына Алена — заможніца гэта імя, — называе Алена Ігруша галоўнага спецыяліста па капелюхах. — Дзякуючы ёй, нам удалося спраўдзіць з той, на першы погляд, невыканальнай задачай — фактурна апрацаваць усё. Усё, што убачыце прыгожага ў карціне, гэта — яна”.

Ды ўсё ж адмыслоўцы падкрэсліваюць, што дакладную гістарычную адпаведнасць у фільме шукаць не варта. Такая прапрацаванасць папрабуе іншых рэсурсаў, сродкаў, магутнасцей. “Гэты фільм эстэтызаваны візуальнай паэзіяй”, — удакладняе яго стылістку Алена Ігруша.

ЦІКАВОСТКА ЧАЦВЕРТАЯ. НАВАЦЫЙНАЯ

Ужо сёння вядома, што грыв у фільме “Купала” варты напісання курсавых ды дыпломных работ. Такі ж складаны, як у стужцы “Дзякуй, што жывы” пра Уладзіміра Высоцкага, ён вымагае ад акцёраў немалова цярпення. Актрысе Ганне Палупанавай, якая

выконвала ў стужцы ролю маці паэта, прыйшлося неспрэчна зведаць яго на сабе. “Накладанне грыву займала прыкладна пяць-шэсць гадзін, — распавядае пра свой досвед уваасабіненні ў персанаж артыстка. — Пасля працы яго неабходна было тут жа здымаць, і гэта таксама займала шмат часу. Але тое была ўнікальная магчымасць убачыць сябе ва ўзросце. Сыграць чалавека, які старэйшы за мяне на шмат гадоў”.

Таксама “старэйся” з дапамогай грывы і сам Купала ва ўваасабіненні Мікалая Шэстака. Можам рэзюміраваць, што такі грыв — выдатная магчымасць для нашых акцёраў выпрабаваць і свае акцёрскія здольнасці.

ЦІКАВОСТКА ПЯТАЯ. МАРКЕТЫНГВАЯ

Сёння поспех кожнай карціны немагчымы без адпаведнай маркетынгавай стратэгіі. Гэта разумеюць і на кінастудыі “Беларусьфільм”, планууючы фестывальны праект для фільма “Купала”. “Створаны графік праасоўвання кінастужкі на суветныя кінафестывалы”, — дзеліцца інфармацыяй начальнік аддзела маркетынга, рэалізацыі і рэкламы кінастудыі “Беларусьфільм” Юрый Ігруша. У рамках Мінскага міжнароднага кінафестывалу “Лістапад” чакаюцца сустрачкі з адборшчыкамі еўрапейскіх кінафорумаў, што могуць зацікавіцца беларускім баёпікам. Берлінскі кінафестываль, Карлавы Вары — тыя вядомыя кінапляцоўкі, на якія фільм плануецца быць з'яўленым.

“Сёння таксама вядуцца перамовы з будучымі партнёрамі паказу і праасоўвання стужкі ў рэспубліцы”, — акрэсліў пазіцыю кінастудыі Юрый Ігруша.

Тым не менш, калі убачыць “Купалу” беларускі глядач — купаль не ясна. Калі фільм паедзе на кінафестывалы, наша публіка мусіць какаць яго суветнай прэм'еры, а толькі потым праект з'явіцца ў лакальным праекце. “Аднак адмысловы трэйлер для кінастужкі ўжо зроблены”, — дадае Юрый Ігруша. — Постары за аўтарствам Уладзіміра Песнера маюць версію на чатырох мовах: беларускай, рускай, англійскай і кітайскай. І мяркую, хутка яны будуць зацверджаны ў рэкламнай кампаніі”.

Ва ўсялякім разе прэсе і кінематаграфістам пашчасціць ужо ў снежні: закрыты паказ для СМІ і стваральніцкай стужкі мусіць адбыцца да Дня беларускага кіно. Застаецца дадаць толькі наступнае: будзем сачыць за ходам падзей.

К
Постар да “Купалы” і фота прадастаўлены Нацыянальнай кінастудыяй “Беларусьфільм”.

Чарговая, на гэты раз “пальмяная”, навіна з маёй роднай Веткі. Намеснік дырэктара мясцовага музея па навуковай рабоце Галіна Нячаева піша: “Сярод сотняў абразоў **Божай Маці, слаўтых у праваслаўным свеце, ёсць толькі адзін з пунсовым абліччам, у чырвоным мафорыі. Вогненны вобраз — адна з таямніч веткаўскай іканаграфіі. Мудрасць Божай Маці — нібы Сафіі — выяўляецца праз кінаварнае ззянне твару! Некалі меркавалі, што “стараабрадцы ажывілі дамангольскую іканаграфію”. Потым ішла гаворка пра недапушчальнасць адвольнасці жывапіснага вяршэння. Цяпер думка пра старажытнасць паходжання вобраза вяртаецца”.**

Іконы не гараць

Яўген РАГІН

Галіна Нячаева згадва афонскую легенду пра кіную ікону, што не згарэла, а толькі абляжлася, таму лік Божай Маці стаў пунсовым. Да пачатку XVIII стагоддзя такая іканаграфія Марыі ў славянскім свеце невядомая. Альбо страцілася? І толькі на стараабрадчай Ветцы тэма ўзнаўляецца для вобраза і абраза. Цэнтр стараабрадніцтва, заснаваны на тэрыторыі ВКЛ, нараджае вобраз “Агнявіднай” і за вальнадумства двойчы выпальваецца царскай уладай. У гомельскай філіяле **Веткаўскага** музея працуе выстава, прысвечаная “пальмяным абразам”. Прэзентуецца да 20 артэфактаў. Дотык да веткаўскага старасвецкага мастацтва для мяне заўжды як глыток свежага сожскага паветра.

- На здымках:
1 “Агнявідная”. XVIII — XIX ст.
2 Помнік у Парычах.
3 Пенсіянерскі актыў Жалудка.
4 Узнёслая Наталля Царык.
5 Свята мора на Аўгустоўскім канале.

ўдава Людміла Канстанцінаўна і бібліятэкар Казлоўскай сельскай бібліятэкі Вялічэна Пятрова. Былі ўстаноўлены 199 прозвішчаў. Эскіз помніка жанчыны зробілі самастойна. З добраўпарадкаваннем прылеглай тэрыторыі дапамаглі кіраўнікі ПМК-72, лясніцтва, дарожна-рамонтнага ўпраўлення, унітарнага прадпрыемства “Светач”. Карацей, інфармацыя — пра добрую справу і добрых людзей.

У мастацкай галерэі “З’ява” **Барысаўскай** цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Івана Калалдзева працуе выстава жывапісу Наталлі Царык “Мой улюбёны колер”. Барысаўская ЦРБ — установа больш чым прэзэнтная, таму персанальныя выставы ў “З’яве” — этапная падзея ў творчасці любога мастака. Загачыцца адзела галерэйна-выставачнай дзейнасці (такі адзел — дый у кожную раённую ўстанову!) Барысаўскай бібліятэкі імя Івана Калалдзева Таццяна Кір’ява распавядае,

што Наталля Царык абараніла кандыдацкую дысертацыю як мастацтвазнаўца, працуе ў Барысаўскай дзіцячай мастацкай школе. Карціны творчы — пра шчасце жыцця, пра захаленне прыроды. З колерам яна абыходзіцца лёгка і натуральна. Працуе ў жанрах пейзажу, партрэта, нацюрморта і сюжэтных кампазіцый. Вобразы і падзеі яна ўвасабляе менавіта праз колерадынаміку. Навядзіце выставу, паглядзіце, якога колеру ў Наталлі шчасце.

Аўгустоўскі канал пераўтварыўся ў мора. Якім чынам? Спачатку згадаем словы намесніка старшын **Гродзенскага** аблвыканкама Віктара Ліскоўча пра тое, што першую пешаходную экскурсію на канале правялі 110 гадоў таму, а ў 1920 годзе на шлозе **Дамброўка** ўпершыню адзначылі свята мора. Яго ўзнавілі і ла-

дзяць некалькі гадоў запар. Пуюныя мерапрыемствы сталі выключна папулярнымі. Масшта на ўвазе баляотны футбол і заплыў “На чым папала”. Але апошнім часам з’явіўся і эксклюзіў: да прыкладу, візіт караля польскага і вялікага князя літоўскага Стэфана Баторыя. Вельмі пераканаўчы, трэба сказаць, вобраз атрымаўся. А яшчэ былі: катанне з мільнай горкі, магчымаць “замачыць” суседа, пірацкія эстафеты, марская бібліятэка, літаратурная рыбалка. А падчас заплыву ўсіх уразіў галоўны інжынер канала Ігнат Прандзіньскі, які ўзначаліў імправізаваную флятылю на... водным кані. Пра марскія актыўны канал распавялі прадстаўнікі Гродзенскага раённага

Вялічэна Бібіла прыйшла да супрацоўнікаў і наведвальнікаў **Гудзевіцкай** сельскай бібліятэкі-цэнтра нацыянальнай культуры. Вольга Мікалаеўна сама з гэтых мясцін, таму з задавальненнем гаварыла пра ўласнае жыццё. А яе сястра, Ганна Мікалаеўна, чытала свае вершы. Мерапрыемства супала з 70-годдзем Вялічэны Бібіла. А адбылося яно ў рамках бібліятэчнай актыў “Формула поспеху”.

Наступныя дзве навіны — таксама бібліятэчныя. Лета — сезон актыўнага чытання, час працы з чытачамі, час творчасці, фантазіі, сцвярджае загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі **Дзятлаўскай** раённай бібліятэкі Вольга Бойка. Вось і ў гэтай установе колькасць юных наведвальнікаў у летні

жыцця **пажылых людзей Жалудкага сельсавета**. Ініцыятыва з’яўляецца часткай праграмы “Месца сустрачы — дыялог”. **Каарынатарам тут выступае Жалудка гарпясялкова бібліятэка. У ёй ладзяць курсы “Асновы валанджэйскай дзейнасці”, “Гісторыя роднага краю”, “Права на кожны дзень”. Мы арганізавалі экскурсію ў Мінск. Пры ўдзеле аматарскага аб’яднання кветкавод-амацараў прайшоў фест кветак “Мой родны край, ты для мяне — адзіны”, прысвечаны 75-годдзю вызвалення Беларусі і заснавання Гродзенскай вобласці. Сёлета кам’ютарныя навукі атрымлі 17 састарэлых людзей. Навучанне абдывалася не толькі ў Шчучынскай раённай бібліятэцы, але і ў Жалудка гарпясялковай і Васілішкаўскай сельскай”. “А ёсць яшчэ, піша Юлія Міхайлава, сацыякультурны праект “Клопат”. Для Астрынска гарпясялковай бібліятэкі гэта інфармацыйна-пазнаваўчы і валанджэйскі кірункі дзейнасці, для Куляшоўскай сельскай бібліятэкі-музея — краязнаўчы, для Лядскай і Каменскай СБ — здаровы лад жыцця. Шчучынская раённая працуе ў рамках мэтавай праграмы “Нашым людзям — наш клопат”. Праведзены ўжо Дні праваслаўнай кнігі і сям’і, верніска ваеннай кнігі.**

Дырэктар Палаца культуры Ліды Ірына Тур паведамляе “К”, што 10 жніўня на адкрытай пляцоўцы ля галоўнай гарадской установы культуры ладзілася сямейнае свята “Мой адрас — горад Ліда”. Тут сабраўся не толькі дзеці, але і іх таты з мамамі, дзядулі з бабуямі. Пагадзіліся, было не вельмі лёгка дагавіцца кожнаму з іх хача б з той прычыны, што ў кожнага ўзросту — свае запатрабаванні. Але, сцвярджаюць мясцовыя работнікі культуры, заўважаны былі толькі заважленныя твары. Адкрыў свята кавер-бэнд “Пост-Фактум”. Потым распачалася гульнявая праграма “Сігнал” па пажарнай бяспечы і прафілактыцы траўматызму на дарозе. Раённая аддзела па надзвычайных сітуацыях і ўнутраных спраў прапанавалі выставу спецыяльнай тэхнікі. Можна было паназнаміцца з абсталяваннем, прымершы баявое адзенне і агучны сябе сапраўдным выратавальнікам. Галоўным мерапрыемствам свята стаў “Тата-фэст”. Сем’ям давалася пахваляцца за сваіх гаспадароў, якія дамагравалі ў конкурсах спрыт, эрудыцыю і творчыя здольнасці. Важкі статус бацькі быў пацверджаны ў чарговы раз. Цігам імпрэзы выступалі творчыя калектывы лідскага Палаца культуры. Гасцямыя свята сталі самадзейныя артысты Ваўкаўскага гарадскога Дома культуры. Уяўляецца, колькі сямейных здымкаў было зроблена ў той дзень?

культура-інфармацыйнага цэнтра.

Руха Мядовага Спасу. Дырэктар **Навагрудскага** раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Наталля Кавальская паведамае, што ў аграгарадку **Усялюб** прайшоў мерапрыемства “Мядовы вальс”. Галоўнай падзеяй стала выстава-продаж прадукцыі пчальніцтва.

Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Мастоўскай** раённай бібліятэкі Вольга Коршун разам з доктарам горыдзіцкіх навук Вялічэна Бібіла вывелі формулу паспяховасці. Справа ў тым, што Вялічэна Мікалаеўна яшчэ і член Навукова-кансультацыйнага савета пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь, намеснік старшын Савета па абароне дысертацый, сябра рэдкалегі шэрагу беларускіх часопісаў, аўтар больш за 200 навуковых і метадычных работ.

Кожная бібліятэка стараецца падтрымаць сацыяльна неабароненыя катэгорыі насельніцтва. Падтрымка бывае адаптацыйная, інфармацыйна-прававая. Загачыцца аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Шчучынскай** раённай бібліятэкі ім Цёткі Юлія Міхайлава распавядае: “Ёсць у нас праяктная ініцыятыва “Павышэнне якасці

К

Станіслаў Казлоў спявае і аўтэнтэку, і папулярны фальк.

Ташыяна Самуйлава можа і на старадаўняй скрыпцы граць!

Алена Хамчаноўская і праспявае, і кніжку цікавую выдасць.

Песня пра 33 каровы ў вёсцы Янкавічы — недарэчная. Нават у выкананні заездных гасцей, зусім не дасведчаных аб колькасці гэтай рагатай жывёлы ў дадзеным населеным пункце. Аднак з культурай справы ідуць лепш, нягледзячы на адкрытыя прызнанні адной з маіх суразмоўніц. Ва ўсіх выпадках, рэцэнзент “К” сітуацыю не лічыць крытычнай. Ці ж — усё ведае і бачыць, проста можа параўнаць з іншымі месцамі...

Алег КЛІМАЎ, Мінск — вёска Янкавічы
Расонскага раёна — Мінск / Фота аўтара

ФАТАЛЬНАГА НЕ БУДЗЕ

У сельскім Доме культуры спадарыня Самуйлава дырэктарствуе дзесяць гадоў, а яе працоўны шлях у гэтай установе пачынаўся ў 2002-м — паспела яна тут пабываць акампаніятарам (Ташыяна Пятроўна валодае іграй на баяне і балалайцы) і мастацкім кіраўніком. Але да СДК была ў яе біяграфія і іншая “культурная” старонка, звязаная з Янкавічамі — калісьці шэсць гадоў яна заглядвала тутэйшай бібліятэкай.

— Здараліся ў маім жыцці і іншыя прафесіі, якія не маюць дачынення да культуры, але вярнуцца да таго, чаму я вучылася з дзяцінства — да музыкі, а, значыць, да творчасці, мабыць, мне было наканавана, — кажа Ташыяна Самуйлава. — Ды і дынастыя я працягваю — тага дванаццаці гадоў з’яўляўся мастацкім кіраўніком нашага Дома культуры.

Сёння ва ўстанове працуюць дзевяць і дзіцячы драматычны гурткі, вэральны гурт “Землякі” і жаночы клуб “Рабінушка”, на сходах якога яго члены дзеляцца рэцэптамі, кашавараш, вышываюць, рыхтуюць розныя выставы і вывозіць іх у раён на конкурсы. На базе СДК дзейнічае і расонскі аўтаклуб. Яшчэ аб адным фарміраванні вы прачытаеце ніжэй.

— Самая вялікая наша праблема заключаецца нават не ў тым, што Дому культуры патрабуецца рамонт, а ў наведванні, — гаворыць адкрыта візаві. — Усе ж прывыклі хадзіць на мерапрыемствы бясплатна, а мне план платных паслуг трэба выконваць! Таму некаторыя прадстаўленні сталі білетнымі. І за гульню ў настольны тэніс і на бильярдзе трэба плаціць, а ў вёсцы народ беднаваты, няма ў яго грошак на забавы — шарык перакідваюць і шары ганяюць толькі па вялікіх святах, калі ў нас людзі масава і збіраюцца, тады тут па-сапраўдному шумна і весела.

Вывучаецца з выкананнем плана платных паслуг спадарыня Самуйлава, як можа, а менавіта... уносячы кожны месяц з уласнай кішэні па 70 рублёў, інакш запланаваных 1300 рублёў у канцы года ёй не сабраць.

— І дыскатэкі даходу не прыносяць? — пытаюся я ў дырэктара.

— Толькі летам, з прыездам дачнікаў. А звычайна іх наведваюць сем — дзесяць чалавек, білет каштуе 60 капеек, вось і лічыце.

Калісьці ў Янкавічах было 250 двароў, цяпер — 150. Адпаведна, зменшылася колькасць жылля. І кароў — адна на ўсю вёску засталася. Але не засталася мастацкага кіраўніка ў СДК — чашвёрты месяц няма жадаючых заняць вакансію. І цягне адміністрацыйную і шмат у чым творчую працу Ташыяна Пятроўна на сваіх плячах.

— Часам так нездароўе прыцісне, што хочацца ўсё кінуць і наогул адсюль звольніцца, — прызнаецца яна. — А потым аддыхаешся, не — сізна кліка! Да таго ж, адкажашся яшчэ. Было б каму ўсё гэта перадаць, але каму? Моладзь да нас на працу не імкнецца — з жыллем цяжкасці, перспектывы кар’ернага росту вельмі няўдзячныя. Зарыўка я дала на малых спецыялістаў, баюся, толькі... Страшна падумаць, што з ДК будзе, калі мы з Канстанцінай (Надзея Кавалёва, кіраўнік калектыву “Крыніца” — “К”) з яго ўсё-такі пойдзем.

— Ташыяна Пятроўна, я пакуль вас чакаю, з хлапцком тут на ганку разгаварыўся, гадоў сем — восем яму, кажа, з задавальненнем наведвае Дом культуры, спявае...

— У вёсцы пятнаццаць дзетак — пачынаючы з зусім малых. Шэсць да нас ходзяць, гэты радуе. Але колькі іх хопіць?

Тым не менш, СДК жыццям у раёне адной з лепшых спяваючых устаноў культуры. Прычым спяваць у клубны фарміраванні бяруць не ўсіх запар, каб “даць лібубу”, а ледзь не праз конкурсны адбор! Першы срод ад’яднанні — народны фальклорны калектыв “Крыніца”, што аднаўляе культурную спадчыну гэтай тэрыторыі: традыцыйныя для Беларусі песні і спецыфічныя — характэрныя толькі для дадзенай мясцовасці, а таксама абрады, танцы, казкі, легенды, паданні, прыказкі і гэтак далей. Уздэльнікі ансамбля ў этна-экспедыцыйна збіраюць фальклорны матэрыял там, дзе жылі і яшчэ жывуць яго носьбіты, дапаўняючы ім ужо раней знойдзены.

— Праўда, — хітра ўсімхаецца спадарыня Самуйлава, — “Кры-

Не чакаць, але спадзявацца

Як рэаліі суседнічаюць з набалелым у сельскай культуры

ніца” выконвае не толькі аўтэнтэку, але і псеўданародныя песні — людзі ж іх любяць! Па агрэжыбах ездзім з канцэртамі, спяваем для замежных гасцей, тым і зарабляем. Касцюмы б нам яшчэ абнавіць, а то ўсё сваімі рукамі нешта падымаем.

Уласныя ў кабінете дырэктара і ноўтук з тэлевізарам, нават журнальныя столік прынесены ёй з хаты.

— Але вы на мае скаргі ўвагі асабліва не звяртаеце, проста набалела, — просіць Ташыяна Самуйлава. — Пакуль мы, старыя кадры, тут, з культурай Янкавічаў нічога фатальнага не здарыцца. І ранейшыя ініцыятывы будзем развіваць,

быць дастаўлена ім на дом. Навінкі ў бібліятэку паступаюць рэгулярна — абмежаны фонд працуе бесперабойна.

— Ташыяна Пятроўна Самуйлава казала мне, што план платных паслуг — гэта яе галаўны боль...

— Зарабляем, даючы магчымае дзеям гуляць на нашым камп’ютары. Асабліва летам дадзена паслуга карыстаецца попыткам. Наведальнікі могуць скарыстацца камп’ютары абанентам, выплаціўшы за выданні павышанага попытку — ад дваццаці да сарака капеек у залежнасці ад кнігі.

Ва ўстанове запісана 225 чытачоў, а патрабуецца 270, але Алена

Каментарый Віктара КОТАВА:

— Чым адметная культура вёскі? Перш за ўсё, я лічу, аўтэнтэчным калектывам “Крыніца” — такіх, як ён, напэўна, адзінакі на ўсю вобласць, ды і, магчыма, на рэспубліку. Адрозніваецца ансамбль своеасаблівым гарлавымі, тэмбральнымі галасамі яго артыстаў, не ўсякія выканаўцы змогуць паўтарыць гэты спёл.

Янкавічкі ж Дом культуры быў заўсёды моцны сваімі традыцыямі, а для таго, каб яны захоўваліся, каб нарадзіліся новыя, неабходны стабільны творчы калектыв. Тут ён ёсць. Таму і людзі сюды цягнуцца, ведаючы, што любое мерапрыемства, прапанаванае ім установай, будзе праведзена на ўзроўні прафесійным.

Можа быць, моладзь уліваецца ў клубную працу ў недастатковай колькасці, аднак прыток свежай крыві ўсё ж ідзе. У якія аб’яднанні зараз ідуць дзіцячы і хлопцы на сяле? У харэаграфічны гурткі — падала з сучаснымі эстраднымі танцамі, у вакальныя — зноў жа туды, дзе навучаюць сучасным спевам. Да нацыянальнага мастацтва імкнучыся не так актыўна. Але сказаць, што да яго няма цікавасці наогул, было б перабольшаннем.

Што можа падлікоўваць культуру наогул у буйных сельскіх населеных пунктах? Напрыклад, наяўнасць свайго, фірмовага свята, якое б гравітавалася на народных асновах. Уключала б у сябе не толькі песні і танцы, а яшчэ і выставу традыцыйных рамёстваў, правядзенне майстар-класаў, гатаванне і догатаванне страў нацыянальнай кухні. І каб усё гэта мела дачыненне да канкрэтнага рэгіёна.

Не хочацца ўпадаць у сум-кручынчу, хоць становіцца спіраў у культуры Янкавічаў, па прызнанні тых, хто яе ўзначальвае, жадае быць лепшым. Такого ўжо яўнага засмучэння ў іх вакач я не ўбачыў, горычы было больш у прамовах. Яны жывуць сённяшнім днём? У чымсьці так. І як там, у Дзюма-старэйшага? “Уся чалавечая мудрасць заключаецца ў двух словах: чакаць і спадзявацца!” Аднак у Доме культуры не чакаюць седзячы сіднем, а шпосці прыдумляюць, шукаюць. Значыць, на нешта светлае разлічваюць.

Прывабная пляцоўка каля Дома культуры.

і нешта новае абавязкова прыдумаем.

ПРАСЛАВУТАЕ НАВЕДАННЕ

Былы мастацкі кіраўнік сельскага Дома культуры Янкавічаў зараз узначальвае тутэйшую сельскую бібліятэку, якая знаходзіцца ў тым жа будынку, што і СДК. Дарэчы, па адкажы Алена Хамчаноўская — бібліятэкар. Аднак, абзавуўшыся сям’ёй і аддаўшы некалькі гадоў творчай дзейнасці, яна вярнулася да першай прафесіі — зусім нядаўна. І адразу акулналася ў рэаліі...

— Людзі сталі менш чытаць папяровую літаратуру, замяніўшы яе інтэрнэтам, — тлумачыць прычыны таго, што з наведаннем “яе” ўстановы ёсць праблемы. — Да нас ідуць, але моладзь — у тым самым узросце, калі яна ўсё больш і больш пачынае адчуваць патрэбу ў атрыманні ведаў, — ад бібліятэкі практычна амальніца. Атрымлівае яна іх з дапамогай камп’ютараў, гаджэтаў.

Асноўны карыстальнік кніжніцы — пенсіянеры. Яны і самі прыходзяць у яе, і літаратура можа

Сяргеёна да канца года разлічвае дамагчыся неабходнай колькасці.

— Зараз я праводжу, ці што, інвентарызацыю напрашанага багажу, — дзеліцца спадарыня Хамчаноўская. — Думаю над тым, якімі акцыямі варта паспрабаваць прыцягнуць новых чытачоў, утрымаць моладзь. Пры сустрэчах з маімі калегамі пытаюся, што яны маглі б параіць у плане папулярнасці бібліятэкі, сама шукаю ў інтэрнэце якія-небудзь прыклады гэтай дзейнасці.

А праводзіла мяне з будынка песня. У актавай зале СДК саліст “Крыніцы” з 1980-га года Станіслаў Казлоў выконваў пад мінусавую інструментальную фанэграму нешта заліхваці выселае, рыхтуючыся да маючых адбыцца замежных гастроляў.

Каментатарам жа янкавіцкага культурнага жыцця-быцця нечакана апынуўся начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ушацкага райвыканкама Віктар Котаў, які часам зазірае ў гэты край. Фатаграфавання ён адмовіўся, але некалькі слоў пра культуру Янкавічаў сказаць пагадзіўся.

Валёнкі-battle і рэкорд для велікана

Брэндавыя святы Віцебшчыны

Яўген РАГІН

Старэйшыя калегі мяне вучылі каляці, што ўменне генерываць ідэі — павінна быць прэрагатывай любога творцы. У адваротным выпадку чалавек застаецца сляпым выканаўцам чужых загадаў. Ці варта тады дбаць пра нейкую там творчасць. Іншая справа, што на выпрацоўку такога ўмення часам і жыцця не стае. І любая спроба тут — на вагу золата.

ЯНЫ ЗДЫМАЮЦЬ КІНО

Характэрная асаблівасць работнікаў культуры Полацкага раёна ў тым, што свае творчыя спробы выдуюць яны самым шэрым фронтам. Я калісьці быў сведкам, як зараджаўся конкурс грыбнікоў. У кабінце начальніка аддзела культуры сабраліся кіраўнікі прадпрыемстваў раёна і горада, якія гатовыя былі дапамагчы з правядзеннем другога па ліку грыбнога фесту. Першы, да слова сказаць, адбыўся на голым энтузіязме (калі так можна назваць пазабоджэтыя грошы раённай культуры). Тым не менш, адбыўся і зполеў давесці, што можа стаць цікавым не толькі для ўдзельнікаў, але і для інвестараў. Але ўраўніў не грыбны крэатыў.

Справа ў тым, што сёлета ў Полацку пройдзе ўжо шосты Рэспубліканскі адкрыты конкурс аматарскіх фільмаў імя Юрыя Тарыча “Я здымаю кіно”. Яскравы доказ таму, што колішні смелы эксперымент пераўтварыўся ў сталую традыцыю, якая робіць гонар полацкай творчай зямлі. Як узнікла ініцыятыва?

У 2007 годзе гарадскія ўлады вызначылі, што ля кінаэтэра “Радзіма” будзе усталяваны бюст Юрыя Тарыча — заснавальніка беларускага іправага кіно і ўраджэнца Полацка. У 2010 годзе бюст упрыгожыў горад. Начальнік аддзела культуры Полацкага райвыканкама Алена Астапава згадвае, што ў працэсе ўшанавання знамятага нацыянальнага кінематографіста ў тагачаснага кіраўніцтва кінаэтэра, у прадстаўнікоў фільма рэгіянальнага тэлеканала “Скіф” з’явілася ідэя конкурсу самадзейнага кіно імя Юрыя Тарыча. Каб узяць прэстыж самадзейнай кінавізатарчасці, каб адшукаць новых асоб у сферы кінамастаства. Ідэю падхвалілі Міністэрства культуры краіны, Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”, Інстытут

Пагаворым пра ініцыятыву знізу. Пра цікавыя ідэі і не менш цікавую іх рэалізацыю. Чаму для прыкладу абраны пэўныя раёны Віцебшчыны? Па прычынах абсалютна суб’ектыўных. Збольшага мне падабаецца ход думак тамтэйшых клубных работнікаў і спосабы ажыццяўлення тых думак. Пераканаўся ў гэтым на ўласныя вочы за 15 гадоў працы ў “К”. Прыгожыя людзі робяць прыгожыя справы. Вельмі жадаю, каб атрымаўся не проста парад-але мясцовы праектаў. Ёсць спадзяванне, што выкладзенае стане штуршком да дзеяння для тых, хто працуе ў сферы рэгіянальнай культуры збольшага “так, як і ўсе”.

журналістыкі БДУ... Першы конкурс адбыўся ў 2013 годзе і сабраў каля дзесяці ўдзельнікаў з Наваполацка, Оршы, Баранавічаў, Талачына... На летнім кінафэсце журы (прафесійныя кінематографісты і журналісты) разглядала ўжо больш за паўтары сотні дакументальных і пастановачных фільмаў, ролікаў з сацыяльнай рэкламай і музычнымі кліпамі. З кожным творам можна пазнаёміцца на сайце. На ім адсочваецца і творчы рух удзельнікаў усіх конкурсаў. Я параю наведваць згаданы сайт.

Сярод кінаінсіту, абавязковага для аматарскіх конкурсаў, можна знайсці кінаразвагі, зробленыя з максімальнай шчырасцю. За межня ўдзельнікі сталі для фесту нормай. Яшчэ адзін доказ унікальнасці і адзінкаваці мерапрыемства. З ім можа параўнацца хіба што Міжнародны каталіцкі фест хрысціянскіх фільмаў і тэлепраграм на Глыбоччыне (яму, наколькі ведаю, не надта шанцаў з фінансаваннем). Калі можна, натуральна, параўнаць, шчыра кажучы, прафесійную творчасць з самадзейнай. Адно не выклікае сумневу: карысць полацкага кінафесту ў якім бяруць удзел і дзеці, і пажылыя, пераацаніць немагчыма. Прыём конкурсных работ ажыццяўляецца да 15 кастрычніка. А адбудзецца ён у снежні. Інвештыцыйная небяспека мерапрыемству пакуль не пагражае.

УСЕ Ў “... РАЗГУЛЯЙ”

Праектаў у Полацкім раёне шмат. Я ўжо казаў, што мясцовыя работнікі культуры дзейнічаюць па прычынах: прыдумай — зрабі. Штосці прыкываецца, а штосці не. Заканмерны працэс творчага пошуку. Існуе ў раёне праект “З народнай скарбонкі Полаччыны”. Назаву толькі некалькі прыкладаў мясцовых ініцыятыв, звязаных з нацыянальнай абрадаваццю. Вось як

Брэндавыя святы вобласці.

вясковыя ўстановы культуры “намацваюць” сабе брэндзі. Этнаведарына “Аглеціны нявесты” ладзіцца ў Гаранах. Кожная дзея заснавана на мясцовых вясельных традыцыях. Вельмі дарэчная акцыя. Калі гэтым займацца сістэмна, можна спарадзіць моду на тое, каб шлобам брацца толькі па-беларуску. Прыклады таму адзінкавыя (на Пружаншчыне ды на Любаншчыне), але гэта зусім не азначае, што “Аглеціны нявесты” — бесперспектыўныя.

Наступны “скарб” раёна, як распавядае намеснік кіраўніка Віцебскага абласнога металдычнага цэнтру народнай творчасці Андрэй Стручанка, ладзіцца ў вёсцы Багатырская на Стары Новы год. Гэта — “Калядны разгуляй”. Аснова ўсіх святочных шчыраванняў — шчодрыкі. А вось калядны антураж уласцівы толькі Багатырская.

Сапраўды, дзе яшчэ арганізоўваюць бойку валёнкі?

У аграгарадку Палата выраслі ды засяродзіцца на вобrade цешчы. Яна тут — зусім не нагода для крыўдлівых жартаў. Матываванае шанаванне цешчы прыпадае на Масленіцу. Увесну жанчын толькі і віншаваць. Была б у мяне цешча, я яе абавязкова даставіў бы з усёй урачыстасцю на свята ў Палату.

ЯК ПУГІ НЕ СТАЕ!

Юр’я — земляробскае свята. Але ў вёсцы Блізнічы віншуюць яшчэ і пастухоў ды аператараў машыннага даення. Каша для іх гагучыцца непазрэдна на пашы. Такое свята — сацыяльная з’ява: знікае свойскі статак, архаікай становіцца такое паняццё як “пастух”. А не хацелася б. Памятаю, той пастух,

якога я ведаў у дзяцінстве, з пятнаццаці метраў збіваў пугай цыгарэтны пачак з плота. А як ляскала тая пуга, і якія бізуны з сырамятай скуры пліў дзядзька Мірон!

Ля Заазер’я ёсць цудоўныя бярозавыя гай. Светлы, узнёслы, як храм. У гэтай святарнай засені і нарадзілася веснавое свята добрасуседства. Гасцей сустрэкаюць бярозавікам, ладзяць карнавал вясковых вуліц, танцуюць на бярозавых калодах...

Застаецца згадаць піг-шоў ў аграгарадку Кушлякі. Пра спартыўныя забегі сьвінак я згадаў у адным з аглядаў пісьмаў. Вельмі відовішчны атракцыён. І ніводная жывёліна пры гэтым не губляе пачуцця ўласнай годнасці. Грэх не сказаць і пра курныя імяніны ў Кузьмінках на Кузьму ды Дзям’яна. Але на ўсё цікавае ды адмысловае проста месца не хопіць... Літаральна некалькі слоў пра яшчэ адзін агульнараённы праект “Смачнае падарожжа Надзейкі” — двухметровай ваза і ступ, вялізныя акулеры і школьная парта.

Удзельнікі фесту адчулі сябе ліліпутамі. Асабліва калі прымяралі пінажак, штаны і абутак чалавека ростам амаль у тры метры. Цыркавы настрой стваралі аграбаты, жангльеры. Жывыя скульптуры нагадвалі пра неверагодную фантастычнасць жыцця Беларускага Гулівера. А ў рэальнасць удзельнікаў “веліканакага” фестывалю вярталі ўдзячныя сваякі Фёдара Махнова, якія прыехалі з Расіі: Рязані і Масквы.

Сёлета на фэсце зведзена кніга “Гуліверскіх” рэкордаў. Самым высокім пакуль застаецца старшыня Віцебскага райвыканкама Геннадзь Сабаніч.

райвыканкам выдаткоўвае на рэалізацыю кожнага брэндавага праекта па 200 — 350 рублёў. Астатнія грошы выкарыстоўваюцца з пазабюджэту.

ХТО ТУТ САПРАЎДНЫ ГУЛІВЕР?

Летась у Віцебску быў усталяваны помнік Фёдору Махнову (1878 — 1912) — самаму вялікаму чалавеку Еўропы. Кажуць, рост яго склаў 285 сантыметраў. Нарадзіўся Фёдар на Віцебшчыне, працаваў, натуральна, цыркачом... Міне аднойчы валдзіў па Віцебску адзін са старажылаў, распавядаў: вось у гэтым завулку жаў чалавек, які прыдумаў медыцынскую шынчу, а вось з гэтай вуліцы паходзіў фізік-тэарэтык, які паспяхова абверг тэорыю Эйнштэйна... А вы мне пра тое, што Віцебск — горад мастакоў. Тут і апрача іх столькі асоб-брадаў, што хопіць не толькі на абласны цэнтр.

Словам, Фёдара Махнова законна забрала сабе вёска Малыя Лёты Віцебскага раёна, дзе гэтым летам ладзіць ўжо другі алктыры раённы фест “Волаты Прыльвіння”. Вакол нешараговага брэндавай постаці ствараюцца нешараговыя мерапрыемствы, якія прывабляюць турыстаў залек. Да прыкладу, конкурс інсталяцый на задзеленую “гуліверскую” тэма. У імправізаным парку мініяшор з’явіліся копія падворку велікана, а ў парку велікана — двухметровай ваза і ступ, вялізныя акулеры і школьная парта.

Удзельнікі фесту адчулі сябе ліліпутамі. Асабліва калі прымяралі пінажак, штаны і абутак чалавека ростам амаль у тры метры. Цыркавы настрой стваралі аграбаты, жангльеры. Жывыя скульптуры нагадвалі пра неверагодную фантастычнасць жыцця Беларускага Гулівера. А ў рэальнасць удзельнікаў “веліканакага” фестывалю вярталі ўдзячныя сваякі Фёдара Махнова, якія прыехалі з Расіі: Рязані і Масквы. Сёлета на фэсце зведзена кніга “Гуліверскіх” рэкордаў. Самым высокім пакуль застаецца старшыня Віцебскага райвыканкама Геннадзь Сабаніч.

ЗАМЕСТ ЗАКАНЧЭННЯ

З умненнем ствараць свята не толькі для сябе — не нараджаюцца. Гэтае ўменне выношваецца, выгаблёўваецца, атчоаецца. Тэрмін засваення дадзеных ведаў і выніковае іх практычнае выкарыстання наўпрост залежыць ад любові да прафесіі і зямлякоў, якасць жыцця якіх павялічваюць намаганні сельскага работніка культуры. Ці ўсе з іх пра гэта ведаюць?

К **Фота з архіваў Віцебскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці і Полацкага РЦК**

Вакалістка гурта Shuma, вакалістка гуртоў Kazalpin, Akana NHS ці Indiga — такіх вызначэнняў для Русі замала. Яе кароткае сцэнічнае імя ўжо само па сабе брэнд — мноства праектаў, сумесных прац, прэмій і ўзнагарод. Яшчэ ў 2003-м Indiga перамагла на “Басовішчы”, у 2015-м званне лепшага альбома Беларусі атрымала дэбютная пласцінка Shuma, сёлета кліп Shuma стаў лаўрэатам Берлінскага фестывалю музычнага відэа. Руся прыцягвае увагу і ў музыцы, і па-за музыкой — у яе хапае заняткаў, якія маюць розгалас у публічнай прасторы. І нават нараджэнне дзіця не запаволіла хуткі рух. У самы бліжэйшы час на свет з’явіцца трэці альбом Shuma з назвай “Me, mother”, які сама артыстка лічыць лепшым у кар’еры гурта.

Фота Лены КАТУШКА

Руся: “Я зразумела, чаго хачу ад жыцця”

Надзея КУДРЭЙКА

КАБ ПАДТРЫМАЦЬ ІНТЭЛЕКТ

— Здавалася, што праект Shuma пастаўлены на паўзу — вакалістка ў доўгавыпадальніку. Аказалася, што нарадзіліся не толькі дзеці, але і альбом.

— Усё здарылася па волі лёсу. З Надзйяй Чугунай, з якой працуем у Shuma і беларуска-швейцарскай практыцы Kazalpin, колькі вандравалі па свеце, столькі ў кожным стрэчаным храме, каплішы, ля Сцяны Плача ці іншым месцы заўсёды ставілі свечкі, клалі запіскі і прасілі вышэйшыя сілы дапамагчы нам здзейсніць нашу мару — стаць мамі. І яшчэ хацелі нарадзіць у адзін год дзвюччынак, каб і твая потым між сабой сярвалася. Вось так і здарылася — з розніцай у адзін месяц мы нарадзілі дачок. Надзя зрабіла свайму мужу падарунак на Дзень усіх каханых і дала дачці імя самай романтичнай спявачкі — Адэль. А мне неаднойчы снілася, што мая будучая дачка хоча, каб ёй далі імя Ая. Потым я высветліла, што ў персідскай культуры (а ў мяне ёсць іранская карані) гэтае імя мае некалькі прыгожых значэнняў — напрыклад, светлая, першая дачка, свет Месяца і гэтак далей. Так што сумненняў не было.

А калі мы былі цяжарнымі, то навучаліся рознай медыцынскай літаратуры: маўляў, у будучых маіх арганізмах мяняецца настолькі, што інтэлект зніжаецца. І адразу заподозрылі ў сябе нейкую інтэлектуальную слабасць. Таму я прапанавала запісаць песенную праграму, проста каб зашытаць нейкай разумовай працай — бо гэта ж трэба развучваць песні, працаваць

над партыямі, рабіць апрацоўкі. Прыдумалі так, што будзем прыходзіць на студыю, глядзіць свае жывоцікі і спяваць ад душы — з памарачкамі, з памылкамі, як мама спявае дзіцяці. У такіх выпадках кажучь пра “экалагічнае гучанне”, калі яе праспявалі, так і пакінулі на запісе, — акустычная праграма без апрацовак голасу і выпраўлення нот. Жарт не жарт, але такім чынам палтрымалі свае інтэлектуальныя здольнасці (смяецца).

Дарчы, там гучыць мужчынскі голас, які нам спатрэбіўся на ролю “бацькі”, і наш сябар псіхолог Аляксандр Янкілевіч паўдзельнічаў — калі трэба шаптаў, баюкаў, ці нейкія замовы прагаворваў. А ён вывучае шаманскія практыкі, бо лічыцца, што шаманы былі як цяперашнія псіхатэрапеўты.

— Мне здаецца, назву альбома “Me, mother” — “Я, маць” — можна ўспрымаць і як “маць-зямля, маць-прырода”...

— Канешне, бо гэта ж архаічныя словы, лічы ад прыроды. Там ёсць песня пра зямлю, там абярэгі і замовы. Shuma сабе не здраджае і працуе толькі з фальклорным матэрыялам, па-ранейшаму лічыць сваёй задачай захоўваць народную культуру.

“МАМСКІ” АЛЬБОМ У СТЫЛІ ЭМБІЕНТ

— У выніку ўсё роўна атрымаўся тралдыійны для вас электронны, а не акустычны альбом.

— Мы запісалі сваю “мамскую” акустычную праграму і аддалі нашаму саўндпрадзюсару Alexis Scorpio — каб зашытаць нейкай разумовай працай — бо гэта ж трэба развучваць песні, працаваць

над партыямі, рабіць апрацоўкі. Прыдумалі так, што будзем прыходзіць на студыю, глядзіць свае жывоцікі і спяваць ад душы — з памарачкамі, з памылкамі, як мама спявае дзіцяці. У такіх выпадках кажучь пра “экалагічнае гучанне”, калі яе праспявалі, так і пакінулі на запісе, — акустычная праграма без апрацовак голасу і выпраўлення нот. Жарт не жарт, але такім чынам палтрымалі свае інтэлектуальныя здольнасці (смяецца).

— Вы падбіралі нейкія спецыяльныя песні на тэму мацярынства? Наколькі тэму аказаўся канцэнтэральным?

— Я магу параўнаць яго з аўдыёфільмам, аўдыёспектаклем. Гэта такая лінейная гісторыя, якая распадаецца пра розныя станы жанчыны, што рыхтуецца стаць маці. Канешне, і пра светлы бок, калі “ў мяне зэфірка ў галаве, я іду па воблачку і люблю ўвесць свет”, і пра трывогу, паніку і нават нянавісць да сябе — карашей, увесь спектр эмоцый ад поўнага плюса да поўнага мінуса, ад ішчарнасці да нейкага псіхалагічнага надрыўу. Адну песню я выконваю называючы нізкім голасам, і яе нават страшна слухаць.

Там ёсць фрагменты калыханак, замоў, абярэгаў, ёсць дзіцячыя лічылка. А ў прыпынках мы ўзлі запалты хіты фальклору, тое, што любім самі, бо запісалі ж да гэтага — “Еду я дарогаю”, “Ляцелі галочкі” з вясельнага абраду, “Адварні, Божа, хмару” — гэта замова на дождж. Ёсць і жніўныя песні. Мы праспявалі іх ма-

сімальна мякка, быццам калыханкі. І там няма гэтай умоўнай квадратнай рытмічнай сеткі — бо мы ж спявалі ad libitum, як душа хацела. І таму Alexis аранжыраваў менавіта так, як мы спявалі, усё быццам дыхае і рухаецца.

ХТО СТВАРАЕ ЭЛЕКТРОННУЮ МУЗЫКУ

— Адзін з галоўных людзей у электроннай музыцы — гэта саўндпрадзюсар, які і стварае, уласна кажучы, музыку. Як у Shuma раз’яркоўваюцца ролі?

— Саўндпрадзюсар гэта і кампазітар, і аранжыроўшчык, і той, хто працуе з гукамі — займаецца запісам, звязаннем, саўндам. У прыпынках, казіяк Shuma гэта два чалавекі — я і Alexis Scorpio, а для розных пра-

ларуская песня? А “качаец” па сапраўдному!”

— На ваш погляд, як справы ў беларускай электроннай музыцы?

— У нас многа таленавітых твораў. Канкрэтна Shuma заняла нішу этна-электронікі — задала ў свой час гэты трэнд, і нехта нават пайшоў па нашых слядах. Але нямае электроншчыкаў застаецца ў цені: працуюць на Еўропу і Амерыку і ніяк не выяўляюцца на беларускім рынку, якога практычна няма. Мы раз-пораз запрашаем іх пасапрадоўнічаць з Shuma, каб асважыць гучанне. Колькасьці аматараў падобнай музыкі пастаянна расце — можна паглядзець хоць бы на канцэрты фестывалю “Сіяніе” — вечарыны, якія ладзіць Аляксей Будзько: за тры гады існавання іх аўды-

маўленчай практыцы растуць менавіта дзякуючы таму, што я “голас вакзалу”.

На сваіх трэнінгах я дапамагаю людзям раскрыць голас, навучыцца ім кіраваць — гэта не пра спевы, гэта пра здароўе, так бы мовіць. Я многае ўжо вывучыла і працягваю вывучаць — псіхалогію, сэксалогію, бо на голас уплываюць і псіхалагічны стан і сексуальныя праблемы. Была, напрыклад, і на курсах стваральніка НПП Фрэнка Пыосэліка, зараз вывучаю дзіцячую сексалогію. Маю сертыфікацыю, дыплом — усё даволі сур’ёзна.

— Вы адукаваны філолаг і перакладчык, стывалі ў самых розных праектах і ў самых розных стылях, працавалі журналістам: так бы мовіць, вагаліся і шукалі сваё месца. З чаго пачалося новае жыццё, калі ўсё стала атрымлівацца?

— Я перажыла вельмі складаны развод, і гэта прымуціла мяне зірнуць на сваё жыццё з іншага ракурсу. Выходзіць з цяжкага стану дапамагла псіхатэрапія, работа над сабой. Я пачала разумець, хто я такая на самой справе, чаго хачу ад жыцця. Карашей, разабралася з сабой, і жыццё наладзілася, а чаканні я пераваля ў дзеі: засяродзілася на музыцы, самапазнанні і самаразвіцці.

— Пры гэтым вы яшчэ даволі часта ўдзельнічаеце ў праектах, звязаных з сацыяльным жыццём. Добра проста займаецеся самымі рознымі, падчас нечаканымі справамі.

— Я хварэю за жаночую тэму і тэму роўнасці, за правы абмежаваных у нечым слаёў: усё мы розныя, і ўсе маем права жыць. Кліп на песню “Хмаркі”, з якой мы прымалі ўдзел у нацыянальным адборы на “Еўрабачанне”, — не проста музычны, а сацыяльны ролік — меў вялікі розгалас у Еўропе і Амерыцы, атрымаў ужо 5 ўзнагарод і працягвае збіраць прэмій — што на фестывалях музычнага відэа, што на конкурсах кароткаметражных фільмаў ці сацыяльнага кіно. Самая высокая ўзнагарода — трэцяя прэмія на The Berlin music video awards, а гэта кшталту “Оскара” ў вялікім кіно: наш кліп абыйшоў ролікі Бэне, гуртоў Muse і “Ленінград”. Для беларускага праекта, які калісьці ствараў музыку практычна на каленках, гэта неверагодны прагрэс.

— Міжнародная кар’ера развіваецца? — Канешне. Альбом “Me, mother”, які выйдзе на пачатку восені, будзе на ўсіх сусветных платформах, у Еўропе з’явіцца і на вініле. Ужо ёсць запрашэнні на еўрапейскія фестывалі — у нас сур’ёзныя амбіцыі. У Мінску, дарчы, вялікую прэзентацыю пласцінкі зладзім у лістападзе — плануем сапраўднае шоу, з мноствам запрошаных гасцей. А зараз Shuma працуе ўжо над чацвёртым альбомам.

— Вы адрачыліся ад кар’еры педагога?

— Я зрадавала, з іроніяй кажу, што можна дваццацігадоў спяваць, выпускаць альбомы, атрымліваць прэмію, а праславіцца толькі тады, калі агучыць вакзалы. Я ганаруся гэтай сваёй працай, і восць з’яўляюцца — ганаруся Брэсцкім аўтавакзалам, адзіным сярод аўтастанцый, які замовіў мяне агучыць на беларускай мове. І ганарары ў маёй кар’еры як педагога па

Фота Артура МАТАЛЯНЧА

ектаў мы запрашаем да супрацоўніцтва розных людзей. Я прыношу ідэі, адбіраю матэрыял, прадумваю канцэпцыю, а Лёша гэта ўсё рэалізуе ў музыцы. Аднак ён не вельмі любіць увагу да сваёй персону — такі геній-інтраверт, які сядзіць дома і стварае, не хоча ні на сцэну выходзіць, ні з журналістамі размаўляць — проста не мае такіх амбіцый. А на канцэртах выступае і праграмуе яго музыку Аляксей Будзько — Shumaboy.

— Shuma — як праект доўжыцца кожны год з аднаго боку папулярнае электроннае музыцы, а з другога — беларускі фальклор. І тое і тое — не музыка шырокіх мас.

— Так, Shuma выступае на фестывалях, гучыць па радыё, паказваецца па тэлебачанні. Дарчы, многія здзіўляліся, навошта мы пайшлі ўдзельнічаць у адборы на “Еўрабачанне”, але палітыка гэтай эфіраў у нас з’явіліся прыхільнікі сярод публікі, якая раней абсалютна не цікавілася электроннай музыкой. А асабліва для мяне каштоўна, што атрымліваецца дапамагчы да аматараў стылю, якія раней не звярталі ўвагі ні на мову, ні на народныя песні. Часта маладыя людзі з захапленнем кажуць: “Wow, гэта бе-

Варта шчыра прызнаць, што вучэбныя дапаможнікі па гісторыі культуры Беларусі выходзілі даволі рэдка. Перад намі — чацвёртае выданне амаль за апошнія тры дзесяцігоддзі. Між тым, гады, якія прайшлі пасля ўтварэння нашай незалежнай і суверэннай Рэспублікі, азнаменаваліся ростам цікавасці чытачоў да гісторыі не толькі беларускага народа, але і яго культуры. Таму з'яўленне на паліцах кнігарні вучэбнага дапаможніка прафесара Віктара Пілецкага "Гісторыя культуры Беларусі" выклікала заканамерную ўвагу.

"Горкай праўдай" можна назваць тэкст старонак, прысвячаных рэпрэсіям у БССР. Прывядзем толькі некаторыя радкі: "Па няпоўных дадзеных, у 1930-я гады было асуджана каля 230 членаў Саюза пісьменнікаў (больш за палову яго складалі)... Больш за 130 вучоных страціла ў тая гады Акадэмія навук Беларусі..."

У тэатральным мастацтве Беларусі былі забаронены амаль усе лепшыя тэатральныя пастапоўкі 20-х гадоў... "Пачалася чыстка" беларускай мастацкай спадчыны. Шэраг мастакоў былі абвінавачаны ў паследаванні буржуазнаму заходнеўрапейскаму мастацтву, арыштаваны і кінуты за турэмныя kraty".

ве *Вайнітэйн — Э.І. В.Кнорын дапускаў існаванне БССР толькі ў выглядзе "...тэрытарыяльнага ўтварэння. І ні ў яким разе не ў якасці нацыянальнага..."*

Недахоп тут у тым, што аўтар дапаможніка не ўлічыў эвалюцыйны поглядаў Вільгельма Георгіевіча Кнорына, які кіраваў камуністычнай партыяй Беларусі тройчы: 13 верасня — 10 лістапада 1920 года, у лютым 1921-га — маі 1922 гадоў і з 5 мая 1927 года па 9 кастрычніка 1928 года.

І калі ў кастрычніку 1918 года ён разам з Аляксандрам Фёдаравічам Мясніковым лічыў, што "беларусы не з'яўляюцца нацыяй, што тая этнаграфічная асаблівасць, якая іх аддзяляе ад рускіх,

ваць Упраўленне па справах кінематаграфіі), стварэнне выдавецтваў "Адраджэнне" і "Савецкая Беларусь".

Што да іншых хібаў... На жаль, аўтар дапаможніка не раскрывае такую асаблівасць беларускай культуры, як яе цесная сувязь з польскай, і такую з'яву, як "беларуска-польская" або "польска-беларуская" дзеячы культуры. А ў іх ліку — цэлы шэраг бліскучых пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў.

Штостая лекцыя мае назву "Асаблівасці развіцця культуры Беларусі ў складзе царскай Расіі" і ахоплівае перыяд ад 1795 да 1917 гадоў. Аднак было б больш дакладна яго пашырыць — як вядома, першы пазел Рэчы Паспалітай, пасля якога ў складзе Расіі апынуліся ўсходнія беларускія землі, албыўся ў 1772 годзе.

Кніга носіць назву "Гісторыя культуры Беларусі", а не "Гісторыя беларускай культуры". Таму, лічу, было б мэтазгодна даць кароткія звесткі аб польскай, рускай і яўрэйскай культуры на беларускіх землях — хача б ўлічычы чатыры дзяржаўныя мовы ў БССР у 1920 — 1930-я гады. Праўда, у некаторых фрагментах лекцыі Віктар Пілецкі адлюстроўвае гэтую тэму.

На некаторых старонках дапаможніка сустракаюцца і чыста фактычныя недакладнасці. Так, аўтар сцвярджае: "У 1945 — 1947 гг. быў набудаваны "будынак КДБ"... Насупраць гэтага дзяржспяк Ф. Дзяржынскаму". Насамрэч Фелікс Дзяржынскі ніколі не быў заснавальнікам мініскай міліцыі. Аўтар пераблытаў яго з Міхаілам Фрунзе.

Дзіўна, што ў спісах асноўнай і дапаможнай літаратуры адсутнічае каштоўная кніга вядомага беларускага вучонага-этнографа, члена-карэспандэнта НАН Беларусі, заслужанага дзеяча культуры Беларусі Міхаіла Фёдаравіча Піліпенкі "Возникновение Белоруссии. Новая концепция" (Мн., 1991).

Нягледзячы на гэтыя заўвагі, трэба адзначыць, што Віктар Пілецкі стварыў прэбручную, цікавую і каштоўную кнігу, якая абавязкова знойдзе свайго чытача. Прафесар Пілецкі ўмела паводзіць яго да высновы, што сучасная культура Беларусі — гэта спляў мясцовых традыцый, якія назіпашваліся насельніцтвам нашага краю з даўніх часоў, і тых набыткаў, што трапілі да нас звонку ды былі перапрацаваны продкамі сучасных беларусаў зыходзячы са свайго менталітэту, свай падыходаў у эканамічным, палітычным і сацыяльна-культурным развіцці.

Без сумневу, кніга здатная зацікавіць моладзь у вучэбні і даласудаванні айчынным культуры. Болей за тое, яна не толькі падае факталагічную базу, але і выходзіць, прычыну фарміраванню ў студэнтаў устойлівага разумення неабходнасці ашчаднага захавання і памянжэння нашых культурных здыбткаў. І, што вельмі важна, — дазваляе адлучь гонар за свой народ.

Эмануіл ЮФЕ,
прафесар БДПУ імя М.Танка,
доктар гістарычных навук

Гісторыя культуры: ад першабытнага часу да Кодэкса

Што ж у ім новага і каштоўнага ў параўнанні з папярэднімі выданнямі? У чым яго асноўныя вартасці?

Па-першае, мэта дапаможніка, тэкст якога скампанаваны ў дзевяць том — даць агульнае ўяўленне аб культуры беларускіх зямель на працягу ўсёй іх гісторыі, сфарміраваць устойлівае разуменне спецыфікі культурных здыбткаў, назапашаных жыццарамі Беларусі пачынаючы ад першабытнага перыяду і літаральна да апошніх дзён.

Па-другое, асаблівасцю дапаможніка з'яўляецца абавязковы разгляд **умоў развіцця** культуры на тых іх іншых этапах прамаства.

Па-трэцяе, у тэксце выкарыстоўваецца такія дыдактычны прыём, як **даведка**, з дапамогай якога студэнты і іншыя чытачы маюць магчымасць засвоіць (альбо ўзадаць) значэнне тых іх іншых тэрмінаў і з'яваў, якія сустракаюцца ў вучэбным матэрыяле і на першы погляд падаюцца незразумелымі.

З пазіцый сённяшняга дня

Ацэньваючы ролі і месца айчынай культуры ў Вялікім Княстве Літоўскім, аўтар дапаможніка правамерна адзначае: "Да 90-х гг. XX ст. беларусы практычна не ведалі свайёй велічнай гісторыі эпохі ВКЛ, а ў школьных падручніках на гісторыі паўтараўся міфы, распрацаваны ў царска-расійскай і савецкай гістарыяграфіі аб "літоўскім" заваяванні паўночна-заходніх зямель Кіеўскай Русі (г.зн. беларускіх зямель)".

Аналізуючы ўмовы развіцця беларускай культуры ў складзе Расійскай імперыі (1795 — 1917), Віктар Пілецкі акцэнтна ўвагу чытачоў на жорсткім ідэалагічным прыгнёце з боку царскай улады. Апраўдваючы свае дзеянні па далучэнні беларускіх зямель, яна імкнулася даказаць, што на сельніцтва Беларусі не мае свайёй этнічнай адметнасці. Для гэтага была распрацавана і актыўна насаджалася ідэалогія "заходнерусізма" — у тым ліку, і праз алукачыю дз науку.

УСЛЕД ЗА СТАТУТАМ

Некаторыя чытачы могуць падумаць, што аўтар дапаможніка акцэнтна ўвагу толькі на негатыўных з'явах. Але гэта не так. У свайёй лекцыі "Беларуская культура на сучасным этапе" Віктар Пілецкі заўважае: "Паказчыкам пільнай увагі (і навазі) дзеючай улады да сферы культуры было аб'яўленне 2016 года "Годам культуры". Гэта значна азьвіла культурныя працэсы ў краіне і прыцягнула ўвагу грамадскасці да праблем культуры. Летам 2016 года Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка падпісаў "Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры", прыняты Беларускім парламентам. Новы дакумент быў напісаны на беларускай мове і тым самым, на меркаванні міністра культуры, прадоўжыў праватворчыя традыцыі ВКЛ. У яго тэкст увайшлі ўсе дзеючыя прававыя акты. Было забяспечана іх узеамадзеянне. Гэта адкрыла перспектывы сістэмнага рэгулявання правадносін у азначанай галіне, што можа наспрыяць далейшаму развіццю беларускай культуры".

ЭВАЛЮЦЫЯ КНОРЫНА

Нягледзячы на ўсе пералічаныя вартасці дадзенага выдання, нельга не выказаць яе аўтару і некаторыя заўвагі ды пажаданні.

На старонцы 204, характарызоўчы культуру ў Савецкай Беларусі ў 1921 годзе, Віктар Пілецкі адзначае: "Цяжкасць сітуацыі заключалася ў тым, што адказныя пасады ў кіраўніцтве Савецкай Беларусі займалі прывольныя з Масквы расійскія бальшавікі, якія ставілі на руска-шавіністычных (вялікадзяржаўніцкіх) пазіцыях... Сярод іх пасаду сакратара Цэнтральнага бюро (ЦБ) КП(б)В займаў Вільгельм Кнорын. Яго аднадушчымі былі іншыя партыйныя чыноўнікі. Кіраўнік арганізацыйнага аддзела ЦБ КП(б)В Ваіцук Багучкі, агітацыйна-прапагандыскага — якаў Быкін і старшыня Саўнараеса Арон Ваінітэйн (на самой спра-

павінны быць выкаранены", то ў 1920-я гады погляды Кнорына значна змяніліся.

Месца і роля Кнорына ў найноўшай гісторыі Беларусі аб'ектыўна залежылі ад агульнай палітычнай партыі і улады РСФСР і пазней СССР адносна беларускага пытання. У беларускай справе ён прайшоў прыкметную эвалюцыю: ад адмаўлення беларусаў як самастойнай этнічнай супольнасці і супрацьдзеяння спробам адраджэння беларускай дзяржаўнасці з боку не толькі нацыянальна-дэмакратычнай, але і бальшавіцкай плыні ў беларускім руху — да паступовага разумення гістарычнай непазбежнасці развіцця Беларусі як асобнай дзяржавы, хай сабе і выключна ў форме савецкай рэспублікі.

Пра гэтую эвалюцыю сведчаць самі дзеянні палітычнага лідара БССР. Ён спрыяў умацаванню дзяржаўных асноў, аднаўленню і развіццю эканомікі, народнай асветы, навукі і культуры рэспублікі, правядзенню беларусізацыі. І ня мала сіл прыклаў для нейтралізацыі антыбеларускіх, асімілятарскіх сіл і настрояў.

Калі ашчынаваць яго дзейнасць у цэлым, варта прызнаць, што Кнорын зрабіў годны ўнёсак у развіццё беларускай нацыянальнай культуры. З яго імем звязаны адкрыццё першай паўнацэннай вышэйшай навучальнай установы рэспублікі — Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Інстытута беларускай культуры, першыя крокі ў нацыянальным кіно (летам 1922 года пачало праца-

Узіраемся ў "Лічбы..."

27 жніўня ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адкрыецца часова мастацкая экспазіцыя. Будзе экспанавана серыя карцін знакамітага народнага мастака Беларусі і СССР Міхаіла Савіцкага "Лічбы на сэрцы" з фондаў галерэі вялікага Майстра.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Міхаіл Андрэвіч Савіцкі яшчэ пры жыцці лічыўся класікам. І не толькі беларускага мастацтва, але савецкага ўвогуле. Ягоная "Партызанская мадона" — прызнаны шэдэўр гуманістычнай культуры, выразны сімвал пакут і подзвігу народа ў часе сусветнай вайны. Усё жыццё мастака прайшло пад знакам Вялікай Айчыннай вайны. У дзевятнаццаць гадоў Міхаіл — баец Чырвонай Арміі, змагаюцца за Севастопаль. Потым быў у ягоным лёсе палон і пакуты ў нацысцкіх канцлагерах. Аляксандр Кішчанка — калегі і сябар Міхаіла Андрэвіча, асоба роўная яму па таленце, характарызаваў Савіцкага як чалавека, які пераадолеў наканава-насць лёсу. Па ягоных словах, тое, што Савіцкі стаў мастаком, трэба ўспрымаць як цуд. Бо, каб выжыць на вайне і ў санлагерах, патрэбны тая якасць, тая рысы характару, якія ў творчасці, на думку Кішчанкі, толькі замяняюць. А Міхаіл Андрэвіч усё ж такі стаў мастаком, да таго ж — мастаком выбітным.

Цыкл "Лічбы на сэрцы" створаны ў 1974 — 1979 гадах, дапрацаваны ў 1987-м. Эфект гэтых твораў на тагачасную культурніцкую грамаду можна назваць выбуховым. А вось адзінкі розніліся дыяметральна. Ад захапленні смеласцю мастака і трактоўкі "Лічбы..." як творчага подзвігу да сцвярджэння, што адыход ад брутальнай пластыкі "сворага стылю", на якім Савіцкі падняўся як творца, у бок, так бы мовіць, маньерызму тэме не адпавядае. І што ўвогуле такі паварот у творчасці мэтра наўдрад ці можна лічыць прагрэсам. Усялякае гаварылі... Адно што, аб'явіць тое было. А тое і ёсць адзнака сапраўднага мастацтва. Несумненна гэты жыццёлісны цыкл нацыянальнай культуры — знаквы. Ён — факт асазнавання гісторыі вачыма сведкі з пазіцыі жыццёвага досведу, што праведзены праз сэрца. Кожнае новае пакаленне беларусаў будзе пра-чытваць "Лічбы..." ды і ўсю творчасць Міхаіла Савіцкага па-новаму.

Выставу можна наведаць да 26 верасня.

Фрагмент адной з работ цыкла.

Францішак Аляхновіч.

(Заканчэнне. Пачатак у № 33)

Падчас шлюбу не надта тады вядомага журналіста Аляхновіча і яго маладзенькай абранніцы ў старадаўнім бернардынскім касцёле сабраўся цэлы россып знакавых для віленскай інтэлігенцыі асоб. Што і нядзіўна, бо наш будучы класік — сапраўдны віленчук. Адзін са сведкаў — Адольф Наркевіч, які паходзіў са жмудскай шляхты — у будучыні стаў галоўным лекарам віленскага ваяводства. Ажаніўся ён з Ганнай з Умястоўскіх — роднай сястрой Францішка Умястоўскага, якога, у сваю чаргу, біёграфы называюць стрыечным братам Аляхновіча.

Магчыма, чалавеку не надта абазнанаму прозвішча “Умястоўскі” нічога і не скажа. Але ж даследчык адразу “наострыць вушы”. Гэта ж той самы “Дзядзька Пранук” — выдавец першай легальнай беларускай газеты “Наша доля”! Ёсць звесткі, што менавіта Умястоўскі канчаткова павярнуў Францішка Аляхновіча тварам да беларушчыны!

Іван Кеўліч — гэта, палобна, віленчук Ян Кеўліч, сын Юзафа і Міхаліны з Карэйваў. Таксама асоба вартая ўвагі. Народзіўся ён у Вільні ў 1882 годзе. Вучыўся ў Пецярбургскім тэхналагічным інстытуце на хімічным факультэце. У 1909 годзе быў дырэктарам віленскага газавога завода. А да таго часу паспёў заснаваць гарадскі Навукова-даследчы інстытут харчавання. Фактычна, усё жыццё прысвяціў навуцы! І жыццё яму лёс алмерэў доўгае: памёр ён у Гданьску ў 1968 годзе, нашмат перажыўшы ці не ўсіх сяброў маладосці.

У НАДЗЕІ НА АМНІСТЫЮ

Першы шлюб будучага драматурга быў нядоўгім. Папрацаваўшы журналістам у віленскіх газетах, Аляхновіч рашыўся на аваншпур: пачаў рэдагаваць польскамоўны гумарыстычны тыднёвік *Perkunas*. Для Вільні гэта быў тагачасны *Charlie Hebdo* — журналісты не надта шчыромніліся ні з зямлянымі ўладамі, ні з нябеснымі. Яго вынік — абвінавачванне адразу і ў “стремлении к ниспровержению существующего строя”, і ў блузнерстве. Ратучыся ад пакарання, рэдактар быў вымушаны з’ехаць у Аўстра-Венгрыю, дзе прыбыў да вандруўнай тэатральнай трупы (варта нагадаць, што папярэдне Францішак атрымаў у Варшаве акцёрскую адукацыю) і падарожнічаў з ёю па ўкраінскіх ды польскіх гарадах і мястэчках.

Праз тры гады, у 1913-ым, ён вярнуўся — у надзеі на амністыю. Але дарэмна: неўзабаве царская ўлада пасадзіла Аляхновіча ў вязніцу тэрмінам на год. Аказалася, што амністыя, якая датычылася “дзяржаўных злачынцаў”, на артыкул “Блузнерства” не распаўсюджвалася.

Так Францішак апынуўся ў знакамітай турме на Лукішчах. Але ліха без добра не бывае: нудзячыся ў камеры, ён усур’ез захапіўся драматургіяй. Так з’явілася яго першая вядомая нам п’еса “На Антокалі”, якую Францішак спярша напісаў на польскай, а потым пераклаў на беларускаю.

Дапаможа яшчэ, што гісторыя “блужнерства”, а таксама шмат новых і цікавых фактаў з жыцця Аляхновіча падрабязна апісаны ў публікацыі Зяноўшкі Панарскага “Францішак Аляхновіч — выдавец, рэдактар, публіцыст” (1996).

Народжаны для Вострай Браммы

Адольф Наркевіч з сям’ёй.

Сыны Францішка Аляхновіча.

А па той бок мяжы за арыштаванага ГПУ Аляхновіча горача ўступіўся і колішні сведка на ягоным выслеллі — вядомы на той час віленскі лекар Адольф Наркевіч. І ў немалой ступені драматург абавязаны сваім вызваленнем з ГУЛАГу ў 1933 годзе менавіта яму.

Тады, праз сем гадоў, і здарыўся той вядомы ўсім эпізод, калі Аляхновіча памянjalі на ўязненяга ў Польшчы Браніслава Тарашкевіча. Пры кароткай сустрэчы на дзяржаўнай мяжы Францішак яго з сумнай усмешкай запытаў: “Куды ж ты, братка, ідзеш?”. І як у вадуг глядзеў...

Сам жа ён рнуў у Вільню, да сваёй сям’і. Аднак адносіны з жонкай да таго часу канчаткова разладзіліся. Доўгая адсутнасць Францішка прывяла да таго, што пасля ягонага вяртання яны жылі асобна. Не дапамаглі нават захады доктара Наркевіча, які вельмі намагаўся іх павянаць.

Цікава, што кнігу “7 год у кіпшорах ГПУ” Францішак Аляхновіч прысвяціў менавіта

Метрыкі хросту і першага шлюбу Францішка Аляхновіча.

Зразумела, што ўсе гэтыя прыгоды зусім не спрыялі захаванню сям’і. І шлюб, які так прыгожа пачынаўся, у хуткім часе распаўся, не вытрымаўшы ўсіх выпрабаванняў.

“ЗГУБІЛА ПАНІ РУЖЫ”

Другі шлюб Францішка Аляхновіча адбыўся ў 1918 годзе (палобна, што летам), прычым ягонай абранніцай гэтым разам стала дачка падляшскага банкіра — Станіслава Окалаў-Зубкоўскага. Сын класіка Юрыя Аляхновіча ў сваім інтэр’ю белацэкаму *Czasopis* так падаў гэтую гісторыю: “З таго, што памятаю, знаёмства было даволі арыгінальным. Маці ішла па вуліцы, і раптам нехта яе спыніў, кажучы “Зубіла пані ружы”. Бацька падараваў ёй ружы, і так пачалося іх знаёмства. Маці нарадзілася ў 1889 г. ў Абелках на Літве, хоць сям’я паходзіла з Падляшша. Шлюб браў у калёнінскім касцёле, хаця абодва былі каталіцамі веравызнання. Але бацька быў раней жанаты, таму не мог браць другі раз шлюб у рыма-каталіцкім касцёле.

Шлюбавы іх пастар Астахевіч (калі добра памятаю ягонае прозвішча). З таго шлюбу нарадзілася дачка Ганна, але праз паўдэкаў намерла (у 1919) і была пахаваная на бернардынскіх могілках у Вільні. Пасля вайны тата маёй яшчэ была. Я наступны на чарзе нарадзіўся — 21 сакавіка 1921 года ў Пейрарофе”.

Адкуль жа з’явіўся ў гісторыі роду гэты горад? Як вынікае з таго самага матэры-

ялу, мама выправілася туды да сваёй сястры Ганны Сасніцкай: “Загады выехала з Вільні, геаналітычны лёс якой быў напэўны”.

А што ж робіць у гэтыя няпростыя гады галава сям’і? Ён, па словах сына, “кружыў паміж Вільняй і Менскам. Быў у твае часы моцна заангажаваны ў будаўніцтва беларускай незалежнасці і культуры”. Можна яшчэ дадаць, што гэта быў надзвычай плённы перыяд у ягоным жыцці — прынамсі, творчым. Піша новыя п’есы, рэдагуе газету “Беларускі зван”, уршце, стварае свой тэатр... На сям’ю часу, пэўна, хранічна бракавала.

Але ўрэшце яна злучаецца. У 1923 годзе жонка і сын нейкім чынам вяртаюцца з Савецкай Расіі ў Вільню і селяцца ў раёне Антокаль — у доме Замбарышкіх, што ля самай плошчы святых Пятра і Паўла са знакамітым сваім убранствам касцёлам. Там з’яўляецца на свет другі сын — Казімір. Але бацька ўсё яшчэ не знаходзіць спакою. Чым далей тым болей расчароўваючыся ў польскія ўлады, ён апантанна шалёнай думкай — эміграваць у Савецкую Беларусь, дзе квітнее нацыянальны тэатр і наогул культура. Наўрад ці жонка падтрымлівала ягоныя памкненні.

Як вядома, вольным грамадзянінам БССР Аляхновіч пабыў ажно дзесяць дзён — якім наступствалі сем гадоў пакутаў. Найвыбітныя дзеячы беларускай культуры — Купала, Колас, Гарэцкі ды многія іншыя — спрабавалі за яго заступіцца. Але безвынікова: людзі пры ўладзе іх не паслухалі.

Ян Кеўліч.

яму — свайму вызвальніку і добраму сябру.

Як жа склаўся ягоны лёс? Яшчэ адзін сябра лекара — навуковец і грамадска-палітычны дзеяч Міхал Рамэр — напісаў у сваіх успамінах, што ў 1941 годзе, у пачатку сакавіка, Наркевіча ў Вільні арыштавалі савецкія ўлады, і след ягоны абарваўся.

ТРЭЦІ ШЛЮБ: ЯШЧЭ АДНА ЗАГАДКА

Той самы Міхал Рамэр ў сваім дыярыўшы некалькі разоў згадвае трэцюю жонку Францішка Аляхновіча, якой даволі перажыць забойства мужа і правесці яго ў апошні шлях.

На жаль, імя яе пакуль невядома. Ажаніліся яны недзе ўвясну 1943 года. Новая жонка была “радавітай”, як і Станіслава, яна паходзіла з Падляшша, з валошшаў Ломжы (Мазуры). Шлюб адбыўся пасля таго, як Францішак Аляхновіч дамогся грамадзянскага разводу з папярэдняй жонкай.

Вось такая атрымалася гісторыя, і яна яшчэ чакае свайго аўтара. Каб увасобіцца ў манатрафію, якая б ахапіла не толькі творчую спадчыну Францішка Аляхновіча, але і радавод з яго гісторыяю яго сям’і. Пагадоў, асновай для яе могуць стаць ужо надрукаваныя шыкоўныя успаміны ягонага сына Юрыя (памёр у 2008 годзе), які і самі па сабе вартыя выдання асобным томам.

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык-архівіст

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". **Выставы:**
■ Выстава "Іван Стасевіч. Жывапіс" — да 1 верасня.
■ Выстава "Кніжны знак"

(у экспазіцыі прадстаўлена больш за трыццаць экслібрэсаў з некалькімі графічнымі калекцыямі музея) — да 15 верасня.
■ Выстава "Акварэльная элегія" Фёдара Кісялёва (прадстаўлена каля 40 твораў мастака 1980-х — 2010-х гадоў) — да 22 верасня.

■ Выстава "Уцеха для вачэй, сучаснае для душы" (у рамках экспазіцыі "Мастацтва краін Усходу XIV-XX ст."): **Філіялы музея**

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальна-га, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". **Выставы:**
■ Персанальная выстава Ігара Гардзіёнкі "Паэзія срэбра" — да 13 верасня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЦЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломаллячэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Проспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
Проспект Пераможаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
■ Акцыя "Воляе пійніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
Выставы:
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Ад рымскага дзяржава да беларускага рубля".
■ Выстава "Андрэй Андрэевіч Грамыка — дыпламат савецкай эпохі" (да 110-годдзя з дня нараджэння знакамітага ўраджэнца Беларусі, дыпламата, дзяржаўнага дзеяча) — да 15 верасня.
■ Выстава акварэльных малюнкаў Зоі Літвінавай "Сто дароў" — да 9 верасня.
■ Выстава "Абрысы мінулага: беларускі археалагічны малюнак XX — пачатку XXI ст." — ў галерэі музея.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
■ Выстава "Мінск і спорт. Падаарожжа ў часе" — да 1 верасня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКОЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."
■ Выстава "Грошы нашага часу: жыццё без лішніх нулёў".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі замшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазерны квэст".
г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
■ Выстава жывых экзатычных жывёл "Жыццё з халоднай крывёю" — да 1 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬнай І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";

"Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.". **■ Выстава "Рытм-Квант"** (да юбілея мастака-афарміцеля Уладзіміра Кандрацэва) — да 1 верасня.

ГАСЦЁЎНЯ

УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Іспанская характарная лялька" (з прыватнай калекцыі Святавы Пінчук) — да 8 верасня.
Майстар-класы:
■ Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сявядлова, 4. Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінамастаства".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая экспазіцыя "Подзвіг у імя вызвалення", прысвечаная 75-й гадавіне вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — да 9 верасня.
■ Часовая экспазіцыя сэрвіі карцін "Лічы на сэрцы" народнага мастака Беларусі, народнага мастака СССР Міхаіла Савіцкага — з 27 жніўня да 26 верасня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект аўтарскай лялькі майстроў Беларусі, блізкага і дзядкага замежжа "Панна Doll'я" — да 31 жніўня.
■ Выстава "Дзівы антычных цывілізацый": арыгіналы і копіі старажытных артэфактаў з прыватнай калекцыі — да 15 студзеня.
■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.

■ Персанальная выстава Рамана Федасенка "Свет вакол нас" — да 11 верасня.
Ратуша:
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

Слуцкая Брама:

■ Часовая экспазіцыя "Святло" (падвешнікі, кандэлябры, шандалы) — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатрылізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Кханку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзвюх "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Квэст "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатрылізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правадзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.
■ Музейная фотопляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Часовая экспазіцыя з фонду музея "Эх, лёс і шлях ты мой дзівосны!", прысвечаная 65-гадоваму юбілею трылогіі Якуба Коласа "На ростанях" — да 2 верасня.
■ Тэматычная экскурсія і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатрылізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультымедыійны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).
■ Вінашаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясельля — у музей".
■ Фальклорнае "Мядовы Спас на Акадэмічнай, 5" — 24 жніўня. Пачатак аб 11-й.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праграмі роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках

папараць-кветкі", "Вячоркі".
■ Выстава "У народ і край свой толькі веру" (праект падрыхтаваны да 100-годдзя з дня смерці Івана Луцкевіча) — да 11 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
■ Адноўленая экспазіцыя "Адрыццё жывапісу"

(візуальная рэтрспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).
■ Выставачны праект з цыкла "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:

■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечаная Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
■ Выстава "Еўрапейскія баявыя ўмельствы. Ад кузіні Уулкана да ўмельстваў Марса" — да 15 верасня.
■ Выстава жаночых акесураў з калекцыі Ігара Сурмаўскага "Дамскія штучкі" — да 15 верасня.
■ Выстава "Эмі Уайнхаўс: Сямейны партрэт" — да 31 жніўня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярод сяброў. Гарды-лабрацімы сталіцы Беларусі".
■ "Археалагічны артэфакты ў XII — XIX стст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сані • вазок • каляска •

ПА ПЫТАННЯХ РАЗЬЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

брычка; карэта • вупраж (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект "Беларускі брыльянт у кароне паладзімных абразоў прываслаўя" — да 27 кастрычніка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:
■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЫСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава фатаграфій удзельнікаў фотаклуба "Мінск" і Hannover Route 12/13 "Мінск — Ганова" — да 1 верасня.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл. (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА У НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянная выстава: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭЯ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава твораў Кірылы Мельніка "Жывапіс — шлях пазнання" — да 31 жніўня.
■ Выстава гомельскіх мастакоў "Чатыры пакоі" — да 1 верасня.